



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Jncipiens à Juliano Apostata Jmperatore, perducitur vsque ad obitum
Theodosii Augusti: continet annos XXXIV.

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

Iesv Christi Annus 363. Liberii Pap. Annus 12. Ivliani Imp. Annus 2.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14548

a Apud Augustin in quibusdam...

his mentio apud S. Augustinum, ubi dicitur...

CCCIX.

b Ammian lib. 22.

Hoc insuper anno (vt tandem finem eidem imponamus) mense Decembris, quae supererat Nicomediae...

I E S V C H R I S T I Annus 363.

LIBERII PAP. IULIANI IMP. Annus 12. Annus 2.

L.

SECVENS Dominus annus trecentisimus sexagesimus tertius, quo Iulianus annus secundus ceptus mens...

c Ammian lib. 22.

II.

OMINA DIFFYTO RO INTERV LIAN.

Qui autem hoc anno Sallustium creavit Consulem Iulianum...

Super his (idem subdit Ammianus) alia quoque minor a...

ver apulsa vibrata, quod horum perat minus letum...

Sed quid his funestum est additum? Isidem dubio, inquit...

Sed quae ab Aproniano Urbis Praefecto his temporibus...

Huius quoque anni primordis immensam Iuliani conatum...

III. CONFLA GRATIO APOLLINIS...

IV. Ammian lib. 20. APRONIANI...

V.

h Ammian lib. 22. IULIANVS...

CHRISTI LIBERII PAPAE IULIANI IMP. 363. ...

VI. IULIANVS IN CHR... VII. c. Chryso... VIII. LITTERA... IX. IULIANVS... X. IULIANVS... XI. IULIANVS... XII. IULIANVS...

ditionem edificans, ac Iudeos superextaltans, eam penitus sternebat. Quam enim esset momenti tales in Christianos hostes immittere, qui illi sponte egerant, relaxatis tantum ab ipso Iuliano licentia habentis, satis perspicuum specimen nuper dederant, cum actus quem Gentiles ipsi fuissent in Christianis: quorum quidem immanium scelerum exciderint licet Acta; que tamen San. Ambrosius paucis perstringit verbis ad Theodosium scribens a, haud obscure significant, cum ait: At certe, si uere gentium agerem, dicerem quantas Ecclesie basilicas Iudai tempore Imperij Iuliani incenderunt: duas Damasce, quatuor vna vix reparatae est, sed Ecclesie, non Synagoga impendit; altera basilica informibus horra ruinis. Incensa sunt basilica Gazis, Ascalona, Berythi, & alii fere loci omnibus; & vindictam nemo quiescit, incensa est basilica & Alexandria a Gentilibus, & a Iudeis, que sola prestat ab ceteris. haec Ambrosius. Porro Berythi ecclesiam incensam fuisse a Magno Comite, Petrus Alexandrinus tradit b: S. Iohannes Chrysothomus haec eadem tempora reuocat in mentem, dum de Iudeis agens sic ait c: Nemo vestrum ignorat memoria nostra, quando Iulianus, qui omnes homines impia pietate superauit, contra Christianos seuerus, quo modo plerique ex Iudeis Gentilibus adhererant, & cultu idolorum praesentem. Quare si aliquo modo modestus uis degeret uidentur, formidine Principum id stimulant: que si nulla esset, ueludora a quam antea iniquam faceret, auderent, cum omni prauidat atq; malitia proficos nimium antecelant: maleficus artes atq; magias, perulantiam, audaciam, ceteraq; vitia supra modum colunt. & quominus tanto freno coercerentur, sapienter tamen in Principes conspirarunt, & in extrema inde calamitates inciderunt. haec Chrysothomus: qui & in destructione templorum prodigia quaedam magna accidisse testatur d, licet ea (quod obire illa tractaret) quanam fuerint, minime recenserit. Hac igitur vna ex causa Iulianus erga Iudeos, quos ut diis Gentium aduersarios odetat, uisus est aut uideri uoluisse propior. Ad quod officij plenam eiusmodi tunc dedit epistolam e, quam Graece scriptam, Latine reddidit hic de scribentibus uenit namque huius epistolae Sozomenus f, dum ait: Scripsit ad populum Iudaicum, ut pro se suisq; regno precas funderent. epistola autem sic se habet: Iulianus Iudaorum Reipub. Superiora tempora non tam uobis obseruatum molestia fuisse, quam quod tabula in uisus Principi omnibus obnoxij essetis, immensamque aurum in ararium inferretis. Quam rem ego magna ex parte meo uulsi oculis, tum multo magis ex ipso tabellis, que contra uos asseruatae sunt, perstexi: quin & partem iam iterum contra uos uelut prohibui, & impicatum hanc detestabilem congressu, tabulasque incendi, qua in meis scribis ad uos opprimendos custodiebantur: ut nemini liceret deinceps tanta impietatis uim in uos spargere. Neque sane harum iniuriarum causa Constantio fratri, uisio memorabili, potius tribuenda uideatur, quam nonnullis omnino barbaris, & mente impii, qui eius mensa uidebantur: quos ego manibus meis arreptos, atque in uocem conuictos perdididi, ut ne memoria quidem illa de eorum interitu apud nos supersit. Ego uere cum longe maioribus beneficiis uos ornare uellem, fratrem * Iulium Patriarcham omni obseruantia dignum hortatus sum, ut & tribuitum, quod uobis imperatum dicebatur, prohibeat, & ueniam in posterum licet uel uigilia eiusmodi a uobis exigere: quo s. mima uobis sceleris & otium sit in meo regno, & maiori studio pro meo regno uota faciatu Deo optimo & optima, qui uobis dignatus est suis purissimis manibus coronam imponere. Solum namque qui solitudine aliqua premuntur, mente constringit, neque tam confidenter manum ad Deum orandum tollere. At qui cura penitus uacui sunt, tota mente gaudent, & pro regno supplices manus ad Deum maximum porrigunt, in quo situm est, ut regnum nostrum in optimo statu uersetur, sicut optamus. Id uos in primis curare atque contendere debetis: quo & ipse, bello Persico ex animi sententia gessit, sanctam urbem Hierusalem, quam multos iam annos habitatum uideri desideratis, meo laboribus refellam incolam, & uia uobiscum in ea optimo Deo gratias agam. haec uenit epistola Iuliani, in qua uideas hominem tanquam nouum Protem uocam inducere formam: Nam qui in omnibus fere literis suis non unum Deum, sed plures inuocat, praedicat, & extollit; nunc quod sciat se

cum Iudeis rem agere, quorum in uisus numinis cultu ueretur religio, unius tantum Dei optimi maximi habuit mentionem, ut pene uideatur Iudeis factus esse Iudeus. Sed ad constructionem templi reuocemus orationem, atq; ex Ammiano primum petamus auctoritatem; non quidem quod Ethnicis auctoris fides nostrorum testificationum sit preferenda, illorum potissimum, qui his uigentibus temporibus spectata sanctitate erant; sed ut etiam ex hostibus testatis his redditis, nulla uel hostibus possit dubitatio exori. Subdit igitur nuper recitatis haec Ammianus g. Cum itaq; idem fortiter inflaret Alpibus, inuaretq; prouincia Reitor, metuendae globi flammatarum propi fundamenta crebris assidibus erumpentes, sacre locum, excussis aliquoties operantibus, inaccessum. Hocq; modo, elemento desinatius repellente, cessauit incertum. haec de his summatim Ammianus. Sed uideamus que hinc confitentia pluribus in locis scribit Iohannes Chrysothomus: quod enim ipso puero haec gesta sint, altioribus fixa radicibus eius memoriae tenacius inhaeserant: factusque uir pro conione eadem crebrius, licet nota omnibus, in detestationem Iudaorum perfidia. Fidelium auribus inculcanti; nam inter alia aduersus Iudeos agens, haec ait h: Cum Iulianus, qui in peccatores omnes superauit impitator, uocaret Iudeos ad sacrificandum idolis, & ad suam impietatem pertrahere conaretur. ac mox obicerent illi priscum cultum ritum, dicentes: A nostris maioribus Deus hoc modo cultus est: etiam uolentes tum sciebatur haec, que nos hinc demonstramus, quod si non esset extra ciuitatem immolare uictimam. Sed totam inquebant, religionem uolant, quicunque sacrificant in terra aliena. Prorsus si uis uos uidere sacrificantes, reddite nobis ciuitatem, restitue templum, exhibe nobis sancta sanctorum, colloca aram; & sacrificabimus uobis, quemadmodum olim. Nec puduit sceleratos & effrontes haec poscere a uiro impio, Paganosque & impuras manus uocare ad extructionem sanctorum: nec intelligebant se conari impossibilia: neque perpendebant, quod si homo illa demolitus esset, potuisset homo illa ea restitueret: uerum cum Deus esset, qui ciuitatem illorum soluerat; fieri nequaquam posse, ut qui Deus decreuerat, inquam uerteret humana potentia. Nam que Deus sanctus, inquit, statuit, quis dissipabit? ac manam illius excelsam quis auerteret? Sicut enim quocunque ille stabili rit, uoluerit, manere nullus homo potest. Idem uoluit, ita quocunque destruxerit, uolueritque manere diruta, nem. poterit inflaurare. & paulo post. Nihilominus ad omnia obcecati, obsecrantes, ac supplicabant, ut cum ipsis susciperet & aggrederetur instauracionem templi. At si, qui & pecunias impendit, & Praesidia dedit negocium; uros primates, artifices uduoque accessu iussit, nihil non fecit, nihil non tentauit: paulatim ac sensu hoc agens, speransque futurum, ut si posset istos ad sacrificandum inducere, facile illos reuocaret ad cultum simulacrorum. simul & illud fore sperabat infansum ille ac uicors, ut Christi sententiam frustraretur, qua non patitur templum illud instaurari. Verum u, qui comprehendit sapientes in ipsorum astutia, protinus u. h. factis declarauit illi, quod Dei decretum omnibus est potentius, quod sic ualida sunt opera sermonum Dei. Nam simulatque tentassent huius impium conatum, capissentque nudare fundamenta, multamque terram exhaussissent, restititque iam structuram aggrederentur, protinus ignis excelsus e fundamentis excussit multos, & intempertinam pertinaciam interrupit. Hac uirescens Imperator, quamquam tanta uesania deditus erat illi negotio; ueritas tamen, ne ultra progressus, in suum ipsius caput ignem accerferet, desistit, extinctus cum tota gente. Et uenit si redeas Hierosolymam, conspicies nuda fundamenta. Quod si causam quaras, haud aliam, quam hanc, audies. Huius rei nos omnes testes sumus. Nostra enim etate haec non ita pridem acciderunt. Lam considera uictoriam infernem. Non hoc accidit sub pijs Caesaribus: ne quid dicere possint, quod Christiani superuenientes opus perfici uictoriam: sed tum cum res nostra afflicta, cum omnes de uita periclitaremur, cum omni libertas esset sublata, cum floreret Paganismus; cum Fideles alij quidem in adibus suis latuabant, alij uero in solitudines demigrarant, forsaque fugerit, tum demum haec acciderunt: ne qua istis uel impudens reliqua fieret occasio tergiversandi. Etiam ne adhuc dubitas, Iudae, cum persificas & ex Christi praedicatione, & ex prophetarum uaticiniis, & ex ipsarum rerum demonstratione, testimonium aduersus te confirmatum

g. Ammia. de ADIFICACIONE TEMPLI CONATVS IULIANI INANIS. X. h. le. Chry. adu. Iud. orat. 4. XI. IGNIS E TERRA EGRESSVS EDIF. CANTER. PERTERR. XII.



Et c. h. e. r. b. i. C. h. y. s. t. o. n. i. u. s. e. a. d. e. m. q. u. o. q. u. e. h. a. b. e. t. i. n. o. r. a. t. i. o. n. e. a. d. u. e. r. s. u. s. G. e. n. t. i. l. e. s. : q. u. i. p. p. e. p. r. o. d. g. r. a. u. i. l. l. a. d. e. o. p. a. t. e. n. s. i. n. g. e. n. t. i. u. m. c. e. n. s. e. r. i. t. n. o. n. a. d. I. u. d. e. o. s. t. a. n. t. a. m. , q. u. o. t. u. m. c. a. u. s. a. p. r. a. c. i. p. u. e. d. i. s. t. i. n. c. t. u. s. a. g. v. i. d. e. b. a. n. t. , s. e. d. & G. e. n. t. i. l. e. s. a. d. C. h. r. i. s. t. i. a. n. i. s. f. i. d. e. m. p. e. r. a. b. e. n. d. o. s. P. o. t. t. o. e. a. o. r. a. t. i. o. n. e. a. d. u. e. r. s. u. s. G. e. n. t. i. l. e. s. s. e. h. a. e. s. c. r. i. p. t. i. s. r. e. l. a. t. u. s. , n. o. n. a. n. t. i. p. l. u. s. q. u. a. m. a. n. n. o. v. i. g. e. s. i. m. a. b. h. i. s. t. e. m. p. o. r. i. b. u. s. I. u. l. i. a. n. i. I. n. c. a. l. c. a. t. e. a. d. e. m. i. p. s. e. i. n. c. o. m. m. e. n. t. a. r. i. i. s. i. n. M. a. t. t. h. e. u. m. , n. e. c. e. n. t. & I. o. m. i. l. i. u. s. i. n. A. c. t. a. A. p. o. s. t. o. l. o. r. u. m.

At multa alia tunc contingere poterant, quae hoc ipso anno, quo acciderunt, S. Gregorius Nazianzenus inuenta illa profectus est oratione, quam, mox ut Iulianus numine vicifcente extinctus est, scripsit, eaque postea in haec verba tradidit: Cum autem per omnia alia grassatum, atque omne genus per annulum in nos & crudelitate vel leui & ablitum afferentem esset (neque enim vixi vniquam natura ad malorum inuentionem excogitationemque illius naturae vberior ingenio, excitum) ad extremum Iudaeorum quoque nationem in nos inmisit, tum veteri eorum leuitate, tum antiquo nostri odio & seruum peccatoribus inuiso, ad id, quod molebatur, per precipitum aduersi illius vsus, fatale nimirum ipsi ex eorum libro & etiam esse affirmant, in patriam redire, ac templum inflaturae, patriorumque rituum vigorem reintegrare, ac beneuolentia specie consilium celari. Postquam autem haec in amoniam induxit, ipsique perstitit facile enim imposturam facti, quod delectat, tum vero illi ad templi destructionem se compare, atque in id opus & manu multa, & animi alacritate, laboreque incumbere. Illis quidem narrare, qui eorum sacra laudat, in & admiratione proficiuntur: rixores quoque ipsorum non modo matronalem omnem inuicem, corporis, orationis, animi detraxisse, atque in operibus structuram, laborantumque opera contulisse: verum eo quoque, animo fuisse, ut terram sinu effrondes, ac ne vestibus praclaris & sumptuosius, nec tenui membris parcentes, pietatis officio sese sumgi existimarent, omniaque hoc conatu inferiora ducerent.

Et vero à se uertunt ac repentinò effluante terra tremor, compulsi, ad propinquum quoddam templum perrexerunt, partim orationis causa, partim (ut in eiusmodi rebus accidere solet) ieo, quod efferebatur, ac periculi propoliationem vitantes, partim cum tumultu abrupit, atque incitato cursu sese mutuo protrudentes: sunt, qui ne à templo quidem eos admitti fuisse, commemorant; sed cum ad apertas fores accessissent, repene caelum clausit, postuloque eodem die, disse, potentia quadam obscura & inuisibili, quae ad impiorum terrerem, pioremque confirmationem, huiusmodi prodigia designat. Hoc vero uero iam omnia referunt, ac pro certo habent, quod eos per vim obnixamque contumaciam ingrossum sibi aperire conantes, ignis è templo occurrens inhibuit, usque partim exussit & absumpsit (ut simile quiddam ipsis accidit, quod Sodomitis d., cui etiam Nabal & Abiud neni atque alieno more thura adolentibus ac periculis) partim in ignibus corporis partibus demulato, via an colomnam diuine aduersus sceleratos communicationis ingratiationisque testem, reliquit. Atq. hoc quidem in hunc modum se habuit: nec silem deroget quisquam, nisi qui eadem ratione alii quoque, Dei miracula nullam fidem habendam putet.

Quod autem hoc etiam mirabilis clarisque fuit: lux in caelo fuit, Crucem in orbem deseribens, ac uocem illud & figura, quae in terra primi impis contemptus fuerat, in caelo nunc omnibus a quo ostenditur, Deoque uictoria de impis relata trophaeum efficitur trophaeum omni sublimius & praclarus. Ad haec porro quid dubitari sunt huius sacrali sapientiae, suaque magnifice praedicantes, qui profundas promissisque uerbas ferunt: & eleganti illud pallum circumferunt: ac post alia in eos dicta, haec si b. d. d. d. At caeli quidem & terra haec ostentia fuerunt: ceterum homo huiusmodi tempore nihil protendit, nec passionum Christi signis sanctificatus est? Presertim nunc quoque vestes suas, qui huius miraculi spectatores & discipuli extiterunt; illas, inquam, Crucis notis tunc consignatas: simul enim atque quisquam hoc commemorabat (sive nostra doctrina esset, sive à religione nostra abhorreret) aut commemoraret ante audiebat; statim hoc miraculum in se ipso experiebatur, vel in proximo fieri perhibebat. Si illas nimirum ipse, notisque distinctas, uel illam talem in vestimentis intueus, omnem tectorem artificiose sententiam, ambrosioseque elaboratam picturam uarietate superantem. Quare spectantium animi tantum terrore inuicit, ut en-

nis ferme quales signis vno atq. vna voce Christianorum Deum invocarent, eorumque multo laudibus precibusque placare studerent: multi etiam non in longum rem extrahentes: sed eodem ipso tempore, quo haec acciderunt, ad sacerdotum nostrorum accurrentes, multumque obsecrantes, obstantes in Ecclesiam admittentur, sublimioribusque in ipsis imbecillitate, sacro baptisinate purificari ac tunc in baptisio salutis, uirtutemque consecrari. At de his quidem rebus haec tenet, hincque Gregorius.

Rufinus uero, qui & hoc saeculo uixit, & Hierosolymis diu uisatus eadem ab accolis nouisse potuit, haec f. addit: Partem quoque publicae, in quibus Iudaeorum multitudinem, quae operi uidebatur implere, commanabat, ad solam deducta, nempe ex ingruente terremoto, omnes Iudaei, qui reperiti sunt, oppressi. Tunc uero orta, cum se mala credentes effugisse, ad requirendos eos, qui appressi fuerant, reliqua multitudo concurrit. Ad hoc erat quaedam in inferioribus templi dexteris, habens aditum inter duas porticus, quae suae uti complanatae, in qua ferramenta aliaque operi necessaria serabatur: & qua subito globus quidam ignis emisit, & per uelutim platea percurrens, adfissi & excoecati, qui aderant, Iudaei; utro circoque subeobit. Hoc iterum scriptoque & frequentissime per totam illam diem repetens, primicijs populis temeritatem flamma uirtutibus coarctabat. Cum interim pauere cogenti & trepidatione, omnes, qui aderant, deterriti, solum uerum Deum Iesum Christum confiteri cogentur inuiti. Et ne haec casu fieri crederentur, sequens nocte in uelutim omnium signaculum Crucis ita euident apparuit, ut etiam qui aduersus sui inuoluntate uoluerunt, nullo genere ualderet aboleri. Sic deterriti Iudaei, atque Gentiles, locum simul & maniter cepta relinquere, haec Rufinus.

Quod autem spectat ad ferramenta, de illis Theodoretus sic ait: Ferunt autem, Iudaeos lignos ex materiae gentes, palas etiam & sphaeras confectos, quae omnia quo modo conflagarint, sic addit Socrates: haec quoque cum aduersus Rufinum, aliud prodigium contigit, ignis namque calidus demissus omnia Christianorum instrumenta absumpsit. Etiam licet uidere malleos, scalptra, ferras, secures, alicui, denique omnia, quae officio habebant ad opus perficiendum idonea, flamma incendio uasata: totum diem ignis ista desupsum est. Iudaei igitur grauisimo timore percussi, etiam inuiti Christum Deum confitebantur, non tamen eius uoluntati geserunt inuicem, sed opinione Iulianus inuicem, antea cepta omnino temeritate abstrixit. haec ipse: qui & subdit, quae dicta sunt de notatis signo Crucis inuisibili: Dei uirtute uelimentis. Ac non tantum terremoto & igne exturbatum diuinitus fuisse opus, sed uehementi uentorum uiborta materiam praeparatam esse discitiam, Theodoretus affirmat, dum addit: Verum postquam inuisus calidus & hypsimodius in uicem congeserant, ex improbus uentus uehementis coepit spirare, uobines ingruere, tempestate ac procella oriri, quae totam illam materiam penitus dissipauerunt.

Addunt Ius Rufinus ac Socrates, dum haec agere cum Iulianus, tum Iudaei aggererentur, Cyrillum Hierosolymorum Episcopum, qui ab exilio in patriam remeantem, diuine praedictionis illius firmitate confirmum, quae apud Danielem legitur: ut usque ad consummationem & in finem perseverabit desolatio, sed & uerborum Christi roboratum constantia, quibus dixerat & non mansurum in templo lapidem super lapidem, spe erectum rem tacitum spectantem, sine quem magna fiducia praestolarum esse: quem, qualis futurus esset, ex uisum optime persepit diuinitus oraculis intellexerat: dum tot prodigijs ingruentibus, ceptum opus fuit penitus desitutum: sed & quod desiderari posse uidebatur in Christi uisum, non relinquendum lapidem super lapidem; istud ipsum in fundamentis etiam spectant implerum, uisum iam, qui super terram fuerant, subuectis à Tito, conspexit, inquam implerum, cum admodum quadam terrore concussione & excussione reculata sunt & foras emissa templi uetera fundamenta; ut sic nec in fundamentis relictus esset lapis super lapide. haec Rufinus I. & Socrates in Traditioque S. Theonimus, aliquos esse interpretatos alium Danielis locum, quo dicitur n. Camg. corruerint, subleuauerunt auxilio paruulo, & applicauerunt eu plurimifraudulenter: esse intelligendum de statu Iudaeorum sub Iuliano, quo uisi sunt Iudaei subleuari auxilio paruulo, laeante eis mirum in modum eodem Im-

a Chrysof. in Mat. h. m. 4. b Chrysof. in Act. ad post. ho. 41. XIII. c Gregor. Naz. orat. 2. in Iul.

XIV. PRODIGIA QMMENTA IN ADIUCATIONE YEMTLI.

d Genes. 19. e Num. 16.

XV. CRUX SIGNUM IN COELO ET IN YE STEU.

XVI. FR. 11. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

XVII. g Thee 1. 17. h Sacr. 1. 3. 17.

XVIII. I Dae. 9.

K Mar. 24. SACRA 24. RACVIA NAMERA INCON CYSSA.

L Boff 1. 1. e. 19. 19. m Sacr. 1. 1. 17. o Dan. 11.

perato-

peratore: cum fell...
 plarum fraudulen...
 habente Iuliano, c...
 terrore profecto, c...
 tario Iudaeorum, c...
 notum. Haec qui...
 phoeze tenentur, q...
 uerit habeantur v...
 otes.

At licet per...
 minime (ut pa...
 quosum mens ob...
 iudicia, dedere m...
 iudicia fidem fun...
 tate à rem egredi...
 ite, qui tam horro...
 factum est, inquit...
 nec, iniquoq. con...
 uoluntate: ali...
 uerum uisum, i...
 facta placant. I...
 tate, sicut uisum...
 apertum, quae ad...
 à Iudaei ipse, tam...
 inuicem uero no...
 nita. At eandem...
 dit: Orosius tap...
 es cogitit ad ex...
 tertia postquam...
 uelle: praecipit...
 Peridie, Episcop...
 dicit: Christiani...
 tem Nicephoru...
 Euangelium sec...
 deorum, cum fr...
 presentioris ac...
 quorum fide: q...
 pendam puter...
 tum, quem con...
 haec retere, ne...
 uisum, quae hui...
 factum adduci...
 sub Iuliano Hie...
 ronymum hoc tem...
 ac Cyprianus Ep...
 tice, ignoant p...
 recitatione per...
 Nonas Martie...
 floce tabulae.

Sed reliqua...
 ment, quomodo...
 sequamur. V...
 scripti e, quoe...
 dedit, de non v...
 diu, quod Ch...
 dicitur: ideo...
 quod illi (ut d...
 gus permanere...
 lecta lapide...
 scriptioe not...
 foedendoat q...
 uicem illud le...
 Proge aut...
 can: & lapid...
 lere praesentem...
 eandem erit...
 prima consilium...
 hylarum, hoc...
 ac, Secundum...
 rumpit uisum...
 tam desig. ac...
 aliquid. Sed...
 do ad deo: et...
 quo iuratum a...

peratore: cum (sicut quod subditur) applicati sunt eis plurimi fraudulentet; cum nimirum Gentiles vili sunt, iubente Iuliano, causam agere Iudaeorum; sed fraudulentet profecto, cum haud ellet in Imperatoris animo exaltatio Iudaeorum, sed per eos procurata depresso Christianorum. Haec quidem mihi respondeo videntur Prophetae sententiae; licet (vt idem S. Hieronymus ait a) diuersi habeantur verborum illorum sensus & interpretationes.

XIX. At licet perfidia Iudaeorum tot conuicta prodigijs, minime (vt par erat) penitus cederet: complures tamen, quorum mens obstinationis prauitate haud omnino erat infecta, dedere manus, Christiane gloriae confessi, eiusdem fidem sunt auidē confectari: de quibus Sozomenus h. rem egregie testatam relinquens eorum testificatione, qui tam horrendo spectaculo praesentes fuerunt: Quo factum est, inquit, vt aliorum Christum Deum esse existimarent, iniquoque animo inierunt, quod templum de integro adificare constituerant: alij paulo post ad Ecclesiam se transferrent, imitarentur mysterijs, huius & precibus Christum pro suis improbe factis placarent. Ista rebus si quis fidem minime adhibendam putaret, superfluous saltem ab eis, qui eas ab eorum spectatoribus acceperunt, qui quae ad huc in hac vita manent: sit etiam persuasus cum à Iudeis ipsi, tum à Gentilibus, qui opus inchoatum reliquerunt, immo vero ne inchoare quidem poterunt. haec tenus Sozomenus.

At tandem vt his apponamus coronidem, quae tradit ex Orofius superioribus adnectamus, qui ait, Iulianum ex cogesta ad extruendum augustissimum templum materia (postquam impossibile visum est nisi aduersus Deum velle) praecipisse adificari theatrum, in quo reuerfus ē Perfide, Episcopos, monachos, ceterosque eius loci aecolae Christianos, traderet bellis Ianiandis. Quod autem Niciphorus d. his omnibus addit, sacrosanctum Dei Euangelium secundum Ioannem repertum esse in speza deorsum, cum fundamentum templi iaceret: quoniam recentioris auctoris rei tantae assertio nulla fulcitur antiquorum fide; reuicimus totum id lectoris arbitrio, accipiendam putet, nec ne: habet locum in margine notatum, quem consulat, atq; diiudicet: nos vero omissimus hic referre, ne certa veraque, omnique fide testata, his iuncta, quae haud adeo summa atq; sincera videntur, in discrimen adduci possint. Ad postremum, ne quid de rebus sub Iuliano Hierosolymis gestis reliquimus intactum: ibidem hoc tempore passus legitur in tabulis Ecclesiasticis Cyriacus Episcopus (cuius autem ciuitatis Praeful fuerit, ignoratur) qui ex more sancta inuisens loca virgente persecutione petemptus est: cuius natalem diem quarto Nonas Maii reddunt annis singulis rediuuium Ecclesiasticae tabulae.

XX. Sed reliquum iam est, vt quae ad Persicam expeditionem, quam diu Iulianus meditatus fuerat, pertinent, prosequamur. Verum prius meminisse oportet eiusdem scripti e, quod mense Februarii hoc anno ad populum dedit, de non violandis sepulchris, neq; effrenandis interdiu, quod Christiani facere solent, cadaueribus defunctorum: ideo enim Christianos ab his cohibuisse voluit, quod illi (vt diximus) haud paterentur in suis ipsorum agris permanere amplius loca religiosa diis manibus conlectrata, lapidesque maiorum suorum eadem Gentilitia inscriptione notatos, sed renellerent illos, locaque ipsa refodiendo atq; cultura reddendo facerent fructuosa. Sic autem illud se habet.

XXI. Pergit audacia ad busta diem funtorum & aegeres consecratorum cum & lapidem hinc mouere, terram sollicitare, & castitem relere proximum, sacrilegio maiore semper habuerunt. Sed ornamenta quidem trichinis aut porticibus auferunt de sepulchris. Quibus primis consulentes, ne in piaculum incidant, contaminata religione vastatam, hoc fieri prohibemus, pena manuum vindice cohibentes. Secundum illud est, quod offerri cognouimus cadauera mortuorum per consecram populi frequentiam: & per maximam insistentium densitatem, quod quidem oculos hominum insansu inestlat aspectibus. Qui enim dies est bene aspicitur à funere aut quo modo ad deos & templa venietur? Ideoque quoniam & dolor in exequijs secretum amat: & diem sanctis nihil interest, vtrum per no-

tes, an dies offerantur: liberari conuenit populi totius affectu: vt dolor esse in funeribus, non pompa exequiarum, nec ostentatio videatur. Dat. prid. Id. Februarij, Antiochie, Iuliano quartum & Sallustio Cos. haec quidem ipse. Quod autem spectat ad primum caput rescripti; lege sane deo decem tabularum id ita cautum erat: Deorum manuum iura sancta sunt. Sed de effrenando mortuo die tempore, nequaquam veritum legitur iure antiquo, neque prohiberi adire templa, qui mortuos esset intuitus: immo, quod ex Fabio Pictore Gellius g tradit, mortuum quidem attingere veritum esse Flamini Diali, funus autem prosequi nequaquam. Sed haec idcirco Iulianus, quod malum omen haberetur proficiscenti ad bellum, in cadauer incidere; vt de Constantio superius Ammianus tradit h, alique de alijs: cum alioqui ipse Iulianus expeditionem parans, compluribus aduersis omnibus fuerit petterefactus, vt paulo post dicemus.

Ad cuius igitur de expeditione Persica, ea primum hic describamus, quae sic tradit Gregorius Nazianzenus: Vt enim Christianorum res ex animi sui sententia se habere existimauit, atque ex h, quae iam consecrat, in eam spem adductum est, nihil esse, quod, modo vellet, superare & expugnare non posset: ac praeterea prosperi cuiusdam aduersus Occiduos barbaros bellici successus occasione rapient, hoc vnum consilium capie prudentissimum simul & humanissimum: duplicem enim inde exercitum mouit, alterum militum, alterum daemonum, à quibus ducebatur, & in quibus magis ipsi fiducia sua erat. haec Gregorius. At quod spectat ad exercitum militum, sexaginta quinque millia armatorum delectu habito esse numerata, Zosimus tradit h. Sed quod ad exercitum daemonum pertinet, illud plane Gregorius significasse videtur, quod à Theodoro sic describitur: Antequam arma sumeret, missi nuncios ad Delphos, ad Delon, ac Dodonem (tamossissima haec idola erant) ad alia denique oraculorum loca, sciscitaturus vato, vtrum ei bellum gerendum sit. Illi artem bellum suscipere inebent, pollicenturque victoriam. Vnum vero ex oraculis, quo eorum mendacia perspicue coarguantur, hoc loco citabo, quod ita se habet:

Ibimus in Thorem, superi, victoria certa est. Mars ego ductor ero, diuum inimicissimus armis. Quemadmodum his, qui apollinem deum disertum, & Masarum principem vocant, ridiculos istorum carum yueros lepide vt irrideant licet: sic ego, comperio huius dei mendacio, vicem Iuliani in errorem induciti merito deplorare possum. Iste deus Tigrim, Thorem fluium nuncupauit, propterea quod est Tigris, id est, bestia eo nomine appellata. His fluium & montibus Armenia erumpens, labitur in Assyriam, & tandem in sinum Persicum influit. Hic igitur oraculo deceptus miser somniabat victoriam, & post Persicum bellum Gallias adori cogitabat. His accedebant (quod ait Socrates m) promissiones Maximi philosophi, pollicentis victoriam non minorem, quam Alexander olim obtinisset. Iusto plane Dei iudicio deceptus est Iulianus ab eo, qui illum à Christiana religione in Ethnicismum impietatem abduxerat, vt qui ipsi fuerat tanti sceleris auctor, idem esset & ad supplicium, quod merebatur, impulsor.

Sed & falsis hisce vaticinijs eo amentiae progressus est, vt putaret ex Pythagorea animatum transmigratione, Alexandri Magni animam in se transmigraffe, seque in altero corpore eundem Alexandrum existere. At vero quibus alijs in via deceptus oraculis fuerit, suo loco dicemus. Sic igitur Iulianus (quod quae cupit homo, ea magis vera esse putat) his oraculis plenissimam fidem praestans, contempit alia, quae ab his diuersa aliunde efferebantur; nempe (vt dictum est) Roma ex inspectione librorum Sibilinorum, & ex Gallijs missa epistola à Sallustio Galliarum Praefecto, huius anni Consule ordinario. Ex quibus plane Iulianus, si ipse sibi constans fuisset, falsitatem patiter suorum deorum intelligere potuisset: iam eum non nisi vna veritas esse possit, eaque ex Deo; quae huic aduersa pronunciantur, & prano daemone mendaciorum concinnatore manasse, asserere necesse fuit. Sic igitur lymphata mente, neque (quod quique prudens superstitionis cultor considerare debuisset) inianus homo ani-

f Cic. de leg. lib. 2.

g Gell. Liv. 2. 3.

h Ammian. lib. 21.

XXII. APPARATIUS IULIANI AD BELLYM BERSICVM.

i Gregor. Naz. orat. 2. in Iul.

k Zosi. li. 3.

l Theod. li. 3. c. 13.

ORACVLA FALSA IULIANO RESPONDENT.

m Socr. l. 3. c. 18.

XXIII. IULIANVS ALTER CREDITVS.

LVIT ALEXANDER.

XXIX.

ILIANVS RECDIT ANTOCHIA. b. Socr. li. 3. c. 19. c. Ammian. li. 23. d. Zos. li. 3.

XXX.

ILIANVS RECDIT ANTOCHIA. b. Socr. li. 3. c. 19. c. Ammian. li. 23. d. Zos. li. 3.

XXXI.

ILIANVS RECDIT ANTOCHIA. b. Socr. li. 3. c. 19. c. Ammian. li. 23. d. Zos. li. 3.

XXXII.

ILIANVS RECDIT ANTOCHIA. b. Socr. li. 3. c. 19. c. Ammian. li. 23. d. Zos. li. 3.

XXXIII.

ILIANVS RECDIT ANTOCHIA. b. Socr. li. 3. c. 19. c. Ammian. li. 23. d. Zos. li. 3.

Gregorius, egregie sane de eius in suscipiendo bello Perico temeritate philosophatus.

Quales aut fuerint Iuliani litera illa ad Arfacem Armenia Regem, Christianum quidem hominem, quib. eum monuisse Amianus ait: licet ipse non extet; Sozomenus a tamen de illis agens, sic meminit: Porro litera ad Arfacem Regem Armenia & Romanorum socium scripta, ut in hac expeditione subsidio sibi veniret; quibus quidem in literis de se extra modum gloriose predicare, sed ut valde ad imperium gerendum idoneum insolenter extollere, & ut anticum illis, quos ipse pro diis habuit, arroganter effere: Constantium autem, cui successerat, velut ignavum & impium lacere. Ipsidemque Arsaui verbis admodum contumeliosum minari non veritus est. Et quoniam eum Christianum esse acciperat: quo suam in eum augetur contumeliam, etiam nefanda in Christum blasphemiam loqui (sicut enim nusquam non audacter sacre conuocatur) cum superba quadam iactatione contendit. Cui etiam significauit, Deum, quem coleret, nequaquam eum deservitum, si imperata negligeret. haec Sozomenus de Iuliani literis ad Arfacem.

Quod vero ad tempus profectioem pertinet: qui temeritatis agebatur impetu, adhuc hyberno tempore, vere non expectato, Antiochia recessit. Socrates b tradit, quod dicebat hyemis frigoris impatientissimus Perfas esse. Caeterum Ammianus a auctor est, ipsum Iulianum tertio Nonas Martias (hac enim est veteri lectio) Antiochia digressum, Hierapolim solitis itineribus peruenisse. Et Zosimus d: Hyeme, inquit, exiit, collecto exercitu, tog. decenti ordine grassis, egressus est Antiochia, cum ne periret quidem potuisset, id autem quo pacto acciderit, quamuis cognatum habeam, silentio praefero malo. haec ipse. Sed quamquam (togo eum) vel vnde eiusmodi causa silentij? Num quia cecitas exultum fuerat templum Daphnes, & Apollinis simulacrum combultum, vbi ipse hecatombas consecraverat immolare? sed hoc sibi, ne causam conflagrationis patiter promere cogere. Quomobrem ipse plurimum (vt dictum est) insensum Antiochenis, datum illis & immanem reliquit Praesidem, qui eos regeret; de quo Ammianus e: Ipse autem Antiochia egressus, Helioptem quendam Alexandrum Syriae iurisdictionem praefecit turbulentum & senum: dicebatque non illum meruisse, sed Antiochenibus anar. & contumeliosis iniuriam iudicem conuenire. Cumq. eum profectum duceret multitudine promissua, tum siletem, reditumque gloriosum exceptans, orantq. vt deinde placabilis esset & lenior (notandum ita quam ex compulationibus & prorsus cocoperat, emoluit) loquebatur asperius, se eos asserens postea non visurum. Dispositum autem aiebant, hyemandi gratia, per compendiarium viam, consensuato prociua, Tarson Ciliciae castrum, scripsisset, ad Memorium Praesidem, vt in eadem viam cuncta sibi congrua pararetur. Et hoc haud diu postea contigit. Corpus namq. eius illuc relatum exequiarum humilis pompa in suburbano sepulchrum est, vt ipsum mandauerat.

Profectus igitur Antiochia quinque dierum spacio (vt ait Zosimus f) Hierapolim peruenit; vbi triduo tantum commoratus est; vnde postea Barnas versus oppidulum quoddam Odroena, progressus est. Eadem Ammianus g qui addit: ibiq. illatibilibi portentum ostendit. Cum n. calumnia frequens multitudo ad suscipiendum consue pabulum prope acerrum palearum stertisset impendio cillum (hoc enim modo per regionis illas tales species confirmantur) rapientibus multie, quassata congruis melinata est, patrie exito quinquaginta adruit homines mole maxima ruinarum. Messus inde digressus, venit cursu proprio Charras, &c. sed praerit ex eius Epistola ad Libanium sophistam tunc scripta, qua breui compendio iter suum relegit, res in itinere gestas hic describere: haec enim habet b:

Ad Litarbos veni, quod est oppidum in Chalcide. & post alia: Litarbos deinde ad Beraam veni, & loppiter clarissimo ostento lata omnia denuncians. Commoratus autem ibi diem vnum, ac cum euasisset, & lous, regis more, tauru candidulum sacrificauit. Cum Senatu autem pauca de religione differret. Et laudarent quidem omnes orationem meam: patui vero admodum assensere, atque isti ipsi erant, quos ante meam orationem sanos esse arbitrabar. Postea tamen quasi licentia arripa: omnem pudorem excessissent ac deposuerunt. Erubescunt enim homines vebementer, & diu im-

mortalis, in rebus honestis, vt fortitudine animi se putat: in turpissimis exultant, vt in sacrilegio & corporis animiq. ignavia. Inde me Bana excepimus, locum, qualem nullum vidi vnaqua extra Daphnem. & post multa in descriptionem & laudem loci insumpra, addit: Quid tum illi? Sacrificauit vesperi & postridie summo mane, quod studiose singulis diebus sacre consueci, cumq. leta ac proclara essent sacra, ad verba contendimus: ibi nobis a tribus itum est obtinam, &c.

Sed de Bereensi mansione, quid ibi etiam ipsi contigerit, quod silentio obuolutam Iulianus praeterit, Theodoretus i recenlet his verbis. Est cum his minus profectio est, tamen Berea ab vno viro deuotus est. Is tamen ob alias res illustrius fuit, quippe qui in Bereensi Repub. gerenda principum locum obtinuit; tamen singularis pietatis amor, quo flagrabat, multo reddidit illustriorem. Nam cum ad imperatorem ad temporis regentem delapsus filium ceruere, expulsi domo, & palam abiecerat. Qui ad imperatorem in duce sorio vrbis vicino commorantem accedens, ei tum quid ipse sentiret, tum quo pacto pater ipsum abiecerat, exponit. Tyrannus autem iubet adolescentem animo esse tranquillo, pollicens se eum in gratiam cum patre reditum. Itaque vbi venit Beream, principis viros ciuitatis vocat ad conuiuium, in quorum numero erat adolescentis pater: quem cum filio sine accumbere mensa imperat: atque circiter medium epulum suu patrem adolescentis alloquitur: Est inquit plane, mea quidem sententia, aliquid animum, qui ad alteram religionem desecit, vt cogere, & inuitum ad contrariam traducere. Quapropter ne cogas filium etiam nolentem. Quae assentiri opinioni: quandoquidem neq. ego tibi vim facio, licet per facile te posim compellere, vt mea sententia obsequari.

Tum pater adolescentis, sile in Deum animum exacens: De istocine, inquit, scelerato, Imperator, verba facis, qui & Deo odiosus est, & mendacium veritati anteposit? Rursum Iulianus personam iudicem mansuetudinis: Hinc tu, inquit, desine maledicere. Atq. ore ad adolescentem conuerso: Mihi, inquit, tua rescera erunt; quod quidem patri, vt istud agat, persuadere vobis queo. Ista quidem narratio (subdit Theodoretus) non est frustra a me instituta: quippe ex ea plane ostendere volui, non modo admirabilem diuini homini in loquendo libertatem; verum etiam quod erant quidem plurimi, qui tyranni sua potentiam penitus contemnerent. Etenim Antiochia iudem vir quid non factus optimus, qui adolescentibus doctrinam instituendis operam dabat, magnam familiaritatem, vt pote multo litterator, quam vnae preceptorum solet, conflatit cum eo, qui id temporis inter doctores primatenebat; Libanium, duo, tam ex ebris sermonibus apud Sophistas celebratum. Qui cum inuississet, expectaretq. victoriam, & minus Iulianus ante mentis oculos statueret, a Iulianus aggre, quo nostra religioni quasi per iocam irideret, suscitatur: Quid rerum gerat fabri filius? Qui diuina completus gratia pe dixit, quod erat paulo post euenurum: Nam hinc, inquit, vniuersis optes Deus, quem tu per risum fabri filium nominas, Iuliano loculum fabricatur. Neque certe nulli die praeterierunt, cum nuncius allatus est de scelerati illius morte, qui in loculo reconditus & ad sepulchrum elatus, se frustra a minus iactasse declinavit. Ex qua vnare Dei gloria sui magnopere illustrata. haec tunc Theodoretus: sed de nece Iuliani suo loco plunibus. Verum quod dicit, hominem illum Christianum profectum fuisse doctorem adolescentibus erudiendis, non sic tunc intelligendū, vt tunc Antiochiae publice profiteretur: nam Iulianus dicto veniente Christiani praepceptores a literarum gymnasio: sed quod ille ante paucos menses his vacare (dum sibi liceret) solebat, qui ob egregiam eruditionem optime notus, imo & familiaris Libanio erat.

Demum vt ad Epistolam ad ipsum Libanium scriptam redeamus, haec idem Iulianus ad finem habet: Quam vero multu & litteris & libris mandarin ea, qua mihi tanquam lata auspiciis euocant (circumferantur autem vobiscum) quid opus est fastidiosu ac moleste recensere? haec ipse, fidens deorum patrocinio cuncta prospere obuoluta. Quoniam autem pacto quae eius interitus praestigia erant, ipse fulte admodum in victoria omen conuictere soleret, vnum hic ab Ammiano k narratum adducam exemplum: Quarta (inquit) nocte quiesca, mane iumentum, quo veleretur, ex vsu possessit: oblatuq. croquis, Babylonis nomine, iclu torminis conseruatus, dum dolorum impatienter voluatur, auro lapillisq. ornata

XXXI. i Theo. li. 3. c. 18. BEREN- SIS ADD- LES CENTE APOSTA- STA PA- TER QUID IN IULIA- NYM.)

XXXII. QUID VA- TICINA- TYX CHRI- STIANVS DE IULIA- NO.

XXXIII. c. Ammian. li. 23. c. 19. c. Ammian. li. 23. d. Zos. li. 3.



nitus reddidisset; debilem tamen esse existimavit, quod deorum videretur esse delictus auxilio: nam accole civitatis impj vis sunt ipsi, quod abdicatis diis, non modo Christum colerent, sed & memoriam celebrarent hominis mortui, nempe S. Jacobi eius civitatis Episcopi, cuius & reliquis assiliteret vigilando, & frequentando magnam honorem impendebat. Quamobrem eas extra Nibibim effertit precepit, cum quibus pariter ipsam civitate omni potius praedio neficiens spoliavit: quippe quod quamdiu venerandum sanctissimi viri corpus illic mansit, ab omni Persarum aggressionem, tanquam firmissimo robore munimento, perseveravit incolomis: eo vero amato, necesse fuit hostibus dedi, quod quidem Gennadius attulit: his verbis: *Mortitur hie vir Constantij temporibus: in octava preceptum patris eius Constantij intra muros urbis Nibibone sepelitur ob eiusdem videlicet civitatis: quod secundum fidem Constantiani evenerit. Nam post multos annos in profusum Iulianum vrbem, & vel gloria spoliis invidens, vel fidei Constantiani, cum ob id domum persequeretur: inquit effertit de civitate sancti corporis reliquit. Et post paucos menses (Iuliano nimirum occiso, & toto in discrimen posito Romano Imperio) consulente sollicita Republica causa, Iulianum Imperator, qui Iuliano successerat, tradidit (secundum videlicet susceptis iniquis pacis conditionibus) barbaris civitatem, quae usque hodie Persarum ditium cum finibus suis subiecta servit. haec Gennadius, eademque alij post eum. Accidit autem, ut cum Iulianus Nibibi esset, Domitius sanctissimus monachus Christianus natione Persa, in ipsam magna constantia insurrexerit, exprobrans apostasiam, qua deceptor pietatis factus, pro demonibus bellum gerere aduersus sanctos: quod indigno ille perferens animo, mox ipsum cum duobus eius discipulis lapidibus iussit occidi, victoriam putans auspiciata de Per-*

stas angelos magnam cosecutos esse vim & potestatem sanctissimos viros, quis dubitat? Ecce enim (dicebant i Christi discipuli) etiam demonia subiunguntur nobis, & Fideles iudicatos esse angelos, Apollonie contestatur & Inter haec autem Iulianus cum pervenisset Cerecasium munitionem positam ad ripam Euphratis fluminis, per naualem pontem exercitum in hostium ditiorum, aduersam regionem transiit: ubi triste (vt Ammianus ait) omen occurrit, examine cadauer apparitorum extinctis manu carnificum, quem Praefectus Salsostimus praefens damnauerat. Sed haec & alia his familia Philosophi illicum comitantes, qui certam victoriam polliciti erant Imperatori, vel negligenda dicebant, vel in contrarium sensum interpretabantur. Tunc etiam accidit e caelo prodigium, de cuius interpretatione praecipites & Philosophi mutuo altercantes, ab iniuicem discedere: sed in italium suum Philosophis magis Iulianus inharens, illos verbos ad victoriam sequebatur. Rem gestam sic Ammianus deseribit I: *Secundo itaque die, quae erat septimum Idus Aprilis, Sole vergente iam in occasum, & parua nubecula subito aere crassato, visus amittitur lae: & post minorem tonitruum crebratorem & fulgurum, Iulianus nominis miles velo tactus cum duobus equis concidit, quos post latitatos a flumine reduebat. Eoq; viso harum rerum interpretes accessit, interrogatq; etiam id veterare prociuitum, fidentius affirmabant: fulmen consularium esse monstrantes (ita enim appellantur, qua dissonant ali- quid fieri, vel suadent) adeoq; hoc nimis cauentum, quod milite celsi nominis cum bellatoris iuuentute extinxit: & hoc molo contra loca nec inueni, nec calari debere, fulgurales prouocant libri. Contra Philosophi, candorem ignis sacri repente conspecti nihil significare aubant, sed esse acrioris spiritus cursum ex aethere aliqua via ad inferiora detrasum, aut si exinde praefosum aliquid, incrementa claritudinis Imperatori portende gloriosae caperandi: cu consert flammis sapientia naturae, nullo operante, ad sublimia conuolare, haec facta sunt, cum parato ponte, Iulianus Euphratem vna cum exercitu transiisset.*

1. de 10.
k 1. Cor. 10.
XLI.

LAGOBYA PROPYONA COLVA NI-
SIBI.
a Gennad.
di prot.
Ecc 1. c. 11.
Iacobi.

Martyr.
Dm. 7.
Aug.
XXXIX.
DAMON
NYNCVS
IULIANI
DETRIN-
TYA.
C. P. S. S.
Farr. par. 2.
c. 19.

de Cetero in
Compnd.
in Iulian.
c. Glicae
Annal. par.
4.

f Nicoph. b.
11. c. 41.
DE PYLLO
MONACHO
VIATTA
INSIGNI.
g Ep. h. 6.
h Da. 10.

Quae autem prospere Iuliano vsque ad urbem Ctesiphonem euenerunt, Ammianus exactissime profecutus est: quem legat, qui praeter res ad Ecclesiasticam narrationem spectantes, aliquid amplius capit. Nos vero ea tantum hic reddemus, quae Gregorius Nazianzenus in summam complexus est, cum ait: *Sesepse quidem expeditionis principia illi admodum generosa, & gloriae torum qui eius partibus studebant, mira clamoribus data, hoc modo se habent. Nam cum totam eam Assyria partem, quam perloius Euphrates, ac Persidem praeterea illi cum Tigris miscetur, captam perualtasset, nonnullas, castella, nemine prohibente, diruisset, sine qua Persas inuersione celeritate scilicet, sine qua ab his consulto non duceretur, sensumque ad viciniam progrediendum alliceretur (vtrumque enim dicitur) sua deorum iter faciens, atque exercitu a latere praesistente, nauibusque summum & vasa per flumina conuehentibus, paucis intervallis diebus, Ctesiphonem castra aduenerit? cum vbi tanto desiderio tenebatur, vt vel ad casu praecipit accipisset, victoria partem existimaret, haec de Iuliano aduenit Ctesiphontem vsque Gregorius.*

Ammian.
11. 23.
TRISTIA
OMINATA
LIANVM
XXAGI-
TANT.

Cum igitur victor Iulianus illuc vsque celeriter pervenisset; tum illud prodigium est oraculum, tunc ad latium magorum Philophorum arte coniectum, sine deludentium demonum actu compositum, quod his verbis scriptum Suidas recitat v:
*Turri, earum quaedam genus delectat consilio possent
Iuppiter
Inimicissimum beati Olympias ades tenent, hui.
Romanorum Imperator Iulianus Deo similes
Pugnans Persarum vrbes & mens longae
Cominus pugnantium detrahit igne, valido g, ferro,
Asidaeq; domuit & vrbes & gentes multas:
Quin & Occid. italium virorum, Aleman co solo
Frelis crebris capto, vastauit arma, exant eadem
apud Nicephorum o.*

XLII.
IULIANI
RES PRO-
SPERAE
S. S. S.
in Gregor.
Naz. erat. 2
in lat.
XLIII.

Hae tunc occidebantur: sed plane ante victoriam panna cantatum. Nam triste paulo post omen cunctis merorem inculsit, ipsumque Iulianum in numinis delectationem

o Suid. ver-
bo Iulianus
Parabata.
OR. CV-
LVM MEN-
DAX ET
ADVLATO-
RIVM.
o Nicoph. in
ho. lib. 10.

XLIX. IN PRO- BRATIO IRIVIA- NYM.

Ipsa autem ad sollicitam suspensamque quietem paulisper pro-
trahebat, cum somno (ut solebat) depresso, ad amulationem Caesaris
Iulij quaedam sub pellibus frivolis, obscura noctu altitudinis sen-
tentis cuiusdam Philosophi teneretur: vidit spualitibus, et confes-
sus est proximo, speciem illam Genij publici, quam cum ad Augu-
stus sergeret cuiusmodi, conspexi ut Gallus, velata cum cornicopia
per anlaa tristis discederent. Et quoniam ad momentum he-
si stupore defixus: omni tamen superior metu ventura decretu
caelestibus commendabat. Revertique humi strato cubili, adulta
iam excitus nocte, nimirum per sacra depulsoa supplicans, fla-
gramissimam faciem calenti simulque visam acri parte sulcata sua-
missis excussit: horroreque perfusus est, ne ita aperire minax
Martis appareret sidus, erat autem superior ignis iste, quem dicitur
nos appellamus, nec cadens inquam, nec terram contingenti.
& paulo post: Confessum itaque ante lucis primitias Etrusci a-
rufficos accessit, consultiq; quid astri species portenderet, nova: Vi-
tandum esse cautissime responderunt, ne quid tunc tentaretur: ex
Tranquilliani libris in titulo De rebus divinis id relatum esse de-
monstrantes: quod facie in celo visa, committi praelium, vel simile
quicquam non oporteat. Quo etiam id inter multa alia sermone
re, obstant arufficos, saltem aliquot horum proficuum differti: Et
ne hoc quidem sunt adepti. Imperatore omni vaticinandi sententia
reluctante: sed exerto iam die promoti sunt castra. haec enim
Ammianus.

XLIX. IN PRO- BRATIO IRIVIA- NYM.

Ad haec infelix adactus est Iulianus, ut qui ex sententia
atrupicum cuncta aggredi solitus esset, & de victoria
securus tanta molis bellu aufpicans fuisset, iam sibi cuncta
prospera fore (ut ipse suis ad Libanium litris testatur
est) antea pollicentibus diis, modo cum & ab his se dece-
ptam, & ab illis delusam, haeretico conspiceret, contemp-
tor factus sit naminam, & ref agator atrupicum: à qui-
bus sic eos colens, responsa querebat, quasi quod à diis
promissum erat, exigeret: sed tamen qui illi dicerent, cō-
temnebat, quod promissionib. deorum esse aduersa sen-
tiret. Sicq; miser his contrariis fluctibus agitur, quosq;
hostium vallatus cuneis, & fame acris exercitum perur-
gente, nullam esse conspiceret humanis viribus è tot ma-
lis effugium, sed caelestium tantum numinum esse, deplora-
tis ac desperatis rebus succurrere, eadem iteratis facili-
tatis exigebat. Rursus vero ipsa numina implorata, sacrifi-
cia placata, nec opem ferentia, sed deteriora minantia,
veluti infida respuebat, ac deouo bar ingrata: exeretans
deos, quorū cultum prostratū penitus tanto labore & in-
dustria frustra restituisse conatus esset, ornasset templis,
atque ditasset, tot sacerdotia erexisset, immolasset sacrifi-
cia, hecatombas multiplicasset, humano quoque eosdem
cruore paussit, quibus & de Christianorum cede nuncu-
pallece vota solemnia. Toriguit tantisq; facinoribus pro-
meritis deos experiri iam tibi contentios, patienter ferre
ne quibat. Martem, Pallademq; à parte hostium stare, Vi-
ctoriam illos sequi, Alricem Iudem, ipsamq; Ceretem
pascenent omnes, à Romano exercitu longius recessisses,
ipsamq; publicam Genium abesse illis, quam indigno fe-
rebat animo! Et quam succensēbat, cum nullum deorum,
nisi Pallorem, & Pavorem, Timorem, Mortem, Pennam,
Necessitatem, Violentiam, Paupertatem, Inuidiam, & al-
ios his similes antitheos, quibus vt diis Genites a erige-
bant templa, hisq; continctas funestas Eumnas cum aliis
aduersariis & insausis sibi numinibus in castris verlati
cogrouit, quae procul abigete sacris depulsois frustra
tentallet! Sed nullum infernus visum est superbo homini
numen, quam quod appellant ipsi Ridiculum, à quo se
instat Annibal Vitem frustra tentantis, desiderii consi-
ceret: eidemq; in haerentes Momum exhibuit atque Se-
lenam: quem omnes carpentem, ac ne optimis quidem
parcētem Imperatoribus, ipsemet in Castris secutate
deficiet: quem & sciret se apud Iouem habiturum
pugnacem accusatorem, subannatoremq; egregiam ex-
pecturum. His igitur animo astuans, velut aetro percit-
tus, & diis exagritatus, cōtemptis atrupicibus sero sapien-
tibus, n sui interitum, elademque futurum praecipit fertur
in hostes.

L. GENTILES

Sed antequam extremum Iuliani exitum oratione
prosequamur: illud monēdam putamus: Ammianus &

Zosimum Gentiles historicos, suae ipso um superstitio-
nis impera: orem, licet exitum Romano exercitui affe-
rentem, ob eamq; causam deestatione dignissimum, ni-
hilominus omni laudum genere exornasse; eundemq; vt
strenuum ducem, insignemque Philosophum celebrasse.
Sed quid Ammianus de extrema clade eiusq; necesse re-
flatum licetis memoriae commendat, ne quid detraxisse in-
iuria videatur, hic in primis reddamus: Ex quo itaq; in-
quit h. die promoti sunt castra. Hinc nos egressos Persae cum saepe
afflicti positum stabiles pugnas horrenter. stratu infidus occulte co-
mitabantur, alrimsecu viantes cateruas à caelis collibus exploran-
do: vt id suspicans miles adu'sq; perpetuum diem nec vallum erige-
ret, nec subibus se committeret. Dumq; regum firmiter lateat, &
exercitui pro locorum sua quadratis quidem, sed laxo inscolti agni-
nibus: inuisa subito terga pone versus arma cogentium Principi in-
sulantur, ariam tam inermi ad speculanda anteriora progresso. Quia
construi clade, oblitus lorica, sicut inter tonitruum arripit, prope-
ram: vltimū ferre supplicat, reuocatur alto motu; qui etiam antisi-
gnanos, vnde discederet, pari aperiens nunciabat. Qua dum in re-
spectu periculi sui redintegrare festinat, ex alia parte cataphracto-
rum Partibus globis centurias adoritur medias; ac sinistro cornu incli-
nato acriter supd'sus, fectorem stridoremq; Elephantorum impa-
tienter tolerantib. nostris, contra & multiplicatis missilibus decer-
bat. Vt v' Princeps voluit, ante inter prima discrimina in praeliorū exci-
tuit nostra succinctior armatura, enser sarung, Persarum & bellu-
rum suffragines concedit & dorfa.

Quo cum Iulianus cauendi immemor distulisse trepidus, elat-
tis vosserando manibus aperte demonstrans, itaque sequentium
excitans audenter effunderet fectem in pugnam; shamabant hinc in-
de candidati, quoq; distulcerat terror, vt fugituum molens tan-
quam vnum male compositi calumni delectaret, & incertum sub-
ita* equestri hasta, cute brachij eius perstricta*, costis persof-
sis. hestit in ima securi fibra: quam dum auelleret dextra natu
conatur, acuto verumq; sero digitorum nervos sensit excisos: &
prouolutus inuento; presentiumq; veluti conuersu relatus in ca-
stra & medicina ministerio fovebatur. Maxq; vbi lenito paulisper
dolore, timere desuit, magno spiritu contra exitum certans, arma
poscebat & equum: vt reuulo praelio, suorum sollicitam repararet,
ac videretur sui securus, aliena saluta sollicitudine reuocentor
astringi, eo vigore (licet in negotio distari) quo Epaminondas ille dux
inclutus, lethali ter apud Mantiniam sauciis, & reuerfus ex acie
conquirebat solcite sententia: quod cum vidisset propas lenior, vt vul-
neris, interit: & qui animam intrepide amittit, vltimam ely-
per formidauit. Sed cum vires parum sufficerent voluntati, san-
guinisq; profusio vexaretur, mansit immobilis: idem se deinceps
vniendi absumpta, quod percontando, Phrygiam appellari locum il-
lum vbi ceciderat, comperit, hic enim obituum se praescripta audite-
rat sorte. hoc amplius debuit diis suis Iulianus, quod de
loco sui exitus, sic eum resp. onlo ambiguo & voce equi-
voca sefellissent. Pergit deinde Ammianus referre mili-
tium post vulneratum Imperatorem in eo bello insupe-
rabilem fortitudinem, donec facierate vulnereum amba-
bus partibus fectis, nox (vt ait) diuemit cestamina tene-
brosa.

Secundem rursus haec de Iuliano, quem in extremo vi-
rae articulo sic oralle componit: Haec dum ita aguntur, Iu-
lianus in tabernaculo sacens, circumstantes allocutus est demis-
sus & tristis: Aduenit, o socij, nuac abeundis tempus è v'ra, im-
pendio renepstium: quam repositam natura, vt debitor bone fi-
dei, reddidit exulto: non, vt quidam opinantur, afflictu & ma-
rens: Philosophorum sententia generaliperdoctus, quantum corpo-
re sit beator animus: & contemplant, quos conditio melior à de-
teriore fecerunt, latendum esse potius, quam dolendum, illud quo-
que aduertens, quod etiam dy caelestes quibusdam pijs nisi mor-
tem tanquam summum pramium perfoluerunt. Mox autem
id mihi delatum optime scio, ne difficultatibus succumberem ar-
dus, neve me proficiam inquam, aut prostram: expertus quod do-
lores omnes, vt insulant ignauis, ita persistitibus celant. Nec
me gestorum paucitas aut grauis flagitij recordatio stringit, vel cum
in vmbra & angulo enendarer, vel post Principatuy susceptum;
sed tanquam à cognatione caelestium defluentem, immaculatam (vt
excelsio) conseruata, & amita moderatus regens, & examina-
tis rationibus bella gerens, & repellens: tamen si prosperitas si-
mul, vtilitasque consaltorum non vbiq; concordens: quoniam

HISTORI- CI HAUD FIDELIS.

b Ammian. lib. 25.

L. I. PVONA EX- TREMA IULIANI CVM PER- SIS. * sublara * p'celli di

L. II. IULIANVS IN TRIBLIO VENERA- TVS QVOD AD SVOS.

cepto-

capitulum euentus supra sibi vendicant potestates. Reputant autem iusti esse suum Imperii euentum commodum & salutem; ad tranquillitatem Imperii, et nostris, propter sui, licentiam omnium actibus meo exterminatis, rerum corrupticem & moribus; pascit illis quae nequam sunt, vndeque velut imperiosa parens considerat pericula obiecta Respublicae, sicut fundat, turbis calcare fortuitorum assuetudine. Nec facere potest. Interitum meo sero diuidi dicit, sicut satidica prociencia. Ideo; sempiternum veneror unum, quod non clandestinis insidit, nec longa morborum a-speritate, vel delicatorem sine deculo, sed in medio caru florentiam glori- cum hunc meriti clarum e medio depressum. Ego enim in- digne iuxta timendus est & ignarus, qui cum non oportet, mori desiderat, & qui refugiat, cum sit opportunum. Naltem loqui, pi- gure virum labente, sufficit. Super Imperatore vero creando can- te reuocato, ne per imprudenciam dignum pratercam: aut nomina- tum quem habilem veer, ante postu forsitan alio, in discrimen vtri- usque tradam, vt atamum autem Regu; frugi, opto homin post me reperiri redorem. haec tenus Iuliani, seu potius Ammianii Li- uium imitantis oratio, atq; subdit:

LIII. IULIANI INTLARI- TYS.

Pell haec placide dicta, familiares opes iam tioribus velut su- premo distribuam studio, Anatoliam quosdam officiorum Magis- trum. Quem cum becciam fuisse, Sallustius respondisset Praefecto: intellexi occisum; acriter, amici casum ingemuit, qui elate ante contempserat suum. Et stans inter hos omnes, qui aderant, au- ditur etiam tuum utroque, increpat: humile esse, callo silerit- bus, ipse cum Maximo & Prisco Philosophis super animarum sublimitate perplectis disputans, hanc & in suffocis lateri val- uis, & spiritum, amore colubente venarum, quae gelida aqua, quam patet, medio noctis horrore, via a facilius est absolutus, anto at alio altero & tragefimo. haec tenus de eius obitu Ammianus, rellis plane domellius: cui adiangimus comparem, nempe Libanium Sophistam, qui Iulianum sic extinctum huculentia scripta oacione laudant: in qua de interfectio- ne Iuliani cum agit, Christianus eius necis in crimen vocat, dum haec ait: Ogn igitur enu intremor, Katre quipiam cupi? Nomen eum nefas. Non hostem autem percuf- sorem eum fuisse, apertum indicium est, quod ex hostibus nemo val- uis eum uocant honorum & praemium accepit: cum quidem Per- farum Rex per praecorem percussorem eum euacuerit, & ingentia qua se indicasset, praemia percipiturus fuerit: sed ne eorum qui- dem cupiditate quipiam est adductus, vt facinus sibi tantum per- iactantia.

a Apud Ne- cephal. lib. 10. c. 14. PARCVS- SOR IV- LIANI QVIS CAEDITVS.

b Ammian. lib. 14.

c Saer. Lib. 3 c. 15.

LIV. d Gregor. Naz. orat. 1. in ul. DE PERCVS- SOR IV- LIANI VA- RIA SEN- TENTIA.

Et multa profecto hostibus debetur gra- tia, quod eius facti auctores non fuerunt, eiusdem sibi gloriam non vendicant. Sed nobis, vt interfectorem requireremus, per- miserunt, quibus illam diuina viuere, bono non fuit. Sunt autem isti, qui nulli viuunt legibus: qui quicquid quod dudum sunt con- citi, tunc denum cum possent, peregerunt; iniquitate reliqua eos co- gunt, cui sub tui Imperio loca non fuit, & maxime deorum cul- tu, cui ipsi maxime sunt aduersari. haec tenus Libanius, non obscure Christianos Iuliani necis auctores fugillans, haec quidem ille, quod hostiam eodum aeternae, non ipso- rum armis, sed telo Romano fuisse Iulianum extinctum, nam Ammianus d sic de Petris infectus ait: Hocque ri- so, e salubris nos hostes duresi: ac telorum, ac verbis turbatus in- cessant, vt perfidos & ledissimi Principis percussores. Au- ditur autem, ipse quoque referentibus transfugi, rumore ia- clato incerto, Iulianum telo caecidisse Romano. Verum (in- quit Sociates c) Callistus satellites Imperatoris, qui eius res gestas carmine heroto conscripsit, bellumque id temporis confictum narrat; illam a deum transmissum intrasse, commemorat, quae quidem opinio magis increbuisse vira est. sed quod occasione id a demone, nempe a superiorum numi- ne admittam Ethnica estimare, paulo post dicendum erit.

Certe quidem a quoniam Iulianus percussus interie- rit, hand satis fuisse exploratum scriptoribus illius tem- poris, imo nec ipsi cognitum, qui certantini interfuerunt, S. Gregorius Nazianzenus d declarat his verbis: Qua au- tem sospant, non rno modo ab omnibus referuntur, sed alij alij sermoni assentimur calculantque non minus eorum, quibus certa- mini interesse, quam quibus abesse conigit. Nouissimi enim a Per- sis eum iactu confictum fuisse affirmant, temere in hostes excu- rantem, atque hoc & illuc vesane profuturum; idem, qd. quod

Cyros Parsatido filio, accidisse: quicum aduenit Antiochiam strarem cum decem hominum militum ascensisset, eoque pug- naret, remittit at tendens in a viduam amisi. Alij uero pro- di quendam deo sermone commemorant: Cum in sublimem quendam titulum ascendisset, vt vetit & percula exortum lu- straret, quantum bello superstitis, cognosceret, magna cupiat, speque sua corosores perspexisset: Quam graue & indignum fuerit, dixisse, si hoc homines ad Bonianorum terris reduxer- mus! quasi videlicet ipsi salutem inuidentem. Quibus verba inflammationem militem quendam, itaque praecipit actum, nul- la saluti sua habita ratione, vt scilicet ipse gladio transiisset. At haec commentis sunt Gentilis in odium Christiano- rum, quibus referens erat exercitus; quasi Iulianus il- los viuere ergo animo ferret: in quem indignatum di- xerunt exercuisse gladium militem Christianum. Sed haec ab ipsis scriptoribus Ethnica sententia profus ex- ploditur, qui patet haec caspide percussum Iulianum fuisse restant. Sed subdit his, omnia vndique alla- ta referens. Gregorius: Alij rursus faciem & ridiculum quendam barbarum (quales in exercitus comitant, tum ad tenuen- das annorum molles, tum ad exhibendam commissa esse solent) hoc facinus perpetrasse ferunt. Nec desunt qui Saraceni cupiam egyptiam hanc laudem arrogat, haec Gregorius de his, quae a ductis ferrentur, calum incertum pro arbitrio confin- gentibus.

At quid ipse ea de sententia, superius prioris orationis exortio satis aperit, cum id ministerio Angelorum factum affirmat his plane verbis: Atque vt nihil latius praecorum pateat: omnis colorum virtus, omnes Angeli, quorum ule per tyrannum extimulatus atque oppressus est: non solum ille Rex & murthorum, neque Og Rex Basam, principes exigni, atque Isra- elem, hoc est, paruum Orbis partem vexantem, verum draco ille, a- postata ille, magna illa mors, Affricus ille, ille communis omnium inimicus & hostis cum multo favore in terra deuectus, & com- ximatus, tum nullam iniquitatem in excessum locum, atque me- ditatus, &c. Nulius alibi e, vt innumis totum illud con- fectum esse negotium, tradit. At quid de his Basilij Mag- ni successore Helladii scriptorum monumetis reliquit- tit consignatum, Sancti Ioannes Damascenus f docet his verbis: Quod autem magnam institutum non noua, sed prisca sit, & apud sanctos & eximios Patres nota & vlitata, discit ex his, qua in V. t. beati Basilij ab Helladio eius discipulo, in Pontificatu- que successore, conscripta sunt. Pius enim vir (vt ipse narrat) Doumine vestra adhibat magni, in qua Mercurio etiam celebra- martyri figura de scriptis est: adhibat autem supplicans, vt im- pius Iulianus apostata tolleretur. Ex qua quidem imagine didicit, quid esset euentum. Vidit enim martyre ad exiguum tempus obscurum, non multo autem post basam creantem tenentem. haec ex Helladio Damascenus, qui sane commentarius de re- bus gestis Basilij scriptus desideratur: nam qui extat no- mine Amphiloehij sciantis mendacis, haec de Magno Basilio atque Mercurio martyre longe diuerse narrat: ne quis existimet, quae de Basilio scripta essent ab Helladio, eadem esse cum his, quae feruntur pulchro nomine Am- philoehij. Senit impossutum in primis Glicas g, qui eo vno argumento totum illud Amphiloehij nomine scriptum commentum dissoluit, cum ait: Quoniam enim per scriptum reperitur in libro de Sancti Basilij miraculis, quae magnum ille vir Amphiloehius literis communiuisset per h- butur, uandata perpetua Virginitas Deipara per sanctum Mercurium, Magni Basilij precibus, desertorem hunc traxitum fuisse, non ta- men haec narratio meretur, vt ei continuo fidem adhibeam. Quam ob rem istud? quoniam in eodem scripto legitur, Magni Basi- lium Caesarea Pontificem ad tempus fuisse, cum eas regiones Im- perator improbitum contra Persas expeditione suscipia peragra- ret. At sero aliter eximius ille Gregorius cognomento Theologus me- morie prodidit, Nam si Basilius, hoc ita narratur, in Ponto degebat sub mirum Imperij Valenti, qui aliquando post tempore regnauit, cum Caesarea Pontificem esset Eusebius; multo minus Iulianum impe- rante Basilius Augustus munere sorgebatur. De quo satis euiden- ter apparet, Iulianum iter per Cappadociam facientem, utique Basi- lium ipse Pontificem reperisse, neque ipsum Ecclesie minatum esse. Consimili modo nec praecatus est hoc uominie D E V M Basilius Pontifex, nec ad tollendum e medio desertorem Mercurium ille

LIV. IULIANVS DIVINITVS PERCVSSVS

e Gregor. Naz. orat. in Iulianum Athanasius, Euseb. de Ima- gibus o- rat. 1. MERCY- RIVS MAR- TYR PER- CVSSOR IULIANI.

f Gile. 4. par. Annal.

Christi

Christi teli sunt abiegatus, quippe si hoc pacto res gesta fuisset, ob-

LVI.

At ipse tamen Glicas haud in eo nobis probari potest, cum eam causam, quod ea commentaria Amphilo-

252. l. 6.

b Nicoph.

c Or. N. 7.

LVII.

QTD IN

At cum dicitur de ea re esse deliberatum, & ad huc eorum animi

Quae autem illi haec fecerunt, Theodoretus dicit narrat

Annal. Eccl. Tom. 4.

multo admirabiliora contigisse, non alia de causa quam ut consti-

At quomodo isse mortuus Iulianus a se fecerit sibi

Quoniam vero id esse qui Iuliano minime licuit ne ta-

Fuit quidem eum modo Iulianus eadem ferme tem-

De Didymo autem ita Sozom. l. Eodem die Didymus, vir

Nicoph.

LVIII.

LIX.

LX.

LXI.

LXI.

Didymo

DE VOLTA- NO.

nare. & Dicitur has de re supplex arare coepit. Quotum ob hanc causam animo adro sollicito ac missio esse. ut sequenti nocte nihil eum maderet. forte in solio asidens, somno oppressus est; ac velut extra se positus, videbatur sibi videri quos abominare carere. Et qui in eis videbantur, eos ita spectare. Nunciat enim Didymo hunc Iulianum has ipsa hora interfectum esse: ipsoque idem illo. Athanasio Episcopo significat lachryas enim, ut dicitur est, Alexandria Athanasium confesso hunc Iulianum Didymum regitur illico somno solutus surrexit, et cum cepit, haec Sezo menas, eadem quoque de Didymo Palladius narrat.

in Pallad. in Laupar. LXII.

hic file gradum, lector, cum iam ad exitum, exitumque infensissimi omnium hostis Christianae religionis perveneris, atque memoria repete, mente cogita, expendere quoque animo, quot quantaque adeo brevis temporis spatio, nondum quidem duorum annorum curriculae evolutis, diuinitus edita opera fuerint; quibus tanquam manifestissimis signis atque impressis notis intelligas, diuino nutu res Christianorum curae esse, intellegere in Ecclesia Catholica Deum qui totam hanc ager mole, regat, gubernet, vocatur, atque conferuet, neque humanarum esse virtutum tanta praesentia. Cum alioqui singulis ferme annis eadem, vel his similia, pluraque in modum signis spectare liceat, dummodo simplices tibi sint oculi atque puri, sed apud nos ista tu transiens intueberis. Ceterum si ad opus confidere libeat: thesauros locupletissimos habes, dios in quibus totos à P. Thoma Bozio Collegi nostri Rectore nuper editos in quo quidem argumento, quanto ordine, rerum copia, atque dicendi facundia veletur sit, tu ipse melius ex eis intelliges, quam ego ingeram: parco enim, quod inops sit illa probatio, quae domestico perficitur rite. Sed erit plane, ut illa caucta per leges, intelligas, quam fortis & inextinguibilis sit Christiana religio, in qua fideles omnes sub centum illis militant signis: ita ut de Ecclesia Catholica digne occinas illud Iacob: *Per Dominum est in laeo islorum meritoque; & illud eiusdem adicias: Castra Dei sunt haec; atque adeo, ut licet sis hostis, & ad admiratiorum partibus stes, si quid tamen veri studium in te reliquum sit, mox de eadem Catholica Ecclesia coactis instat Balsam exclamare cogaris: Quasi pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel, ut valles nemorose, & parti iuxta flumina strigui, ut tabernacula, quae fixa sunt Dominus, &c. Sed iam reliqua, quae ad Iulianum pertinent, prosequamur.*

DESIGNA ECCLESIAE LIBRI THOMAE BOZII.

b Gen. 28. c Gen. 14.

d Num. 14.

LXIII.

Atque quae is quod ad diem ipsum, quo, sic dicitur, vicesimo numine, extinctus est, spectat, eam 6. Kal. Iulii diem clausisse extremum, ex Ammiano colligitur: Socratesque, si de expresse testatur, cum ait: *Oculum 6. Kal. Iulii, tertio anno sui Imperii, septimo autem postquam à Constantio remoniam fuisse, etatis suae triginta annorum.* Sed & ex die eius occubitus, Dei licet alimare vindictam: cum ea die, qua ipsius refero passus sunt Romae nobilissimi atque innocentissimi aulici Constantini Imperatoris Iohannes & Paulus (de quibus superius fufius egimus) nempe 6. Kalen. Iulii, qua die natalis dictorum Martyrum in Ecclesiasticis tabulis adnotatus habetur, Iulianus diuturnis misso telo necatus habetur.

e Ammian. lib. 35. f Socr. lib. 3. c 18.

TEMPVS INTRATVS ATVS IVLIANI.

LXIV.

Quod vero ad eius Imperii tempus attinet: dum Socrates dicit; Iulianum anno tertio sui Imperii viuendi finem imposuisse, plane hallucinatur: si quidem appetitissime constat, cum nec quidem in Imperio post obitum Constantii expleffe biennium. Cum enim Constantius Imp. ex hac vita decessisset (ut auctore Ammiano dictum est) tertio Nonas Octob. Tauro & Florentio Cosl. anno Domini trecentesimo sexagesimo primo, cum statim Iulianus, solus imperare cepit: certumque sit eundem hoc anno sexto Kal. Iulii morte abreptum imperare desisse, dicere necesse est, cum minus habuisse in Imperio ab expleto biennio menses tres, & dies nouem. Sed inde Socrati errandi manauit occasio, quod sub Imperio Iuliani à morte Constantii tres pontuntur Consulatus; Tauri & Florentii, quo imperare cepit, Neuirae & Manerini, quem annum regnauit integrum; ac denique etiam Iuliani Consulatus quartus cum Sallustio, quo pariter occisus est: sed primi Consulatus menses tres; postremi sex haud absolutos imperauit.

Audito igitur de interitu Iuliani ubique tenam Imperii certo periculo nuncio: qui deuoti ab eo erant diuinitus Christiani (secundum illud Dauidicum *Gladius influs cum viderit iudicium*) exultu statim pauore atque metore, quo sub gladio tenebantur opprelli, exultantes, Deo cantidum cedere, instat Israeliticis populi h, cum insequentem cerne, et Pharaonem, vna cum exercitu eius extinctum. Sed robustos Moabedumum tremor, obtruncum habitatores Cana, in Amplissim, inquam, magistratus illi, & Gellitice supertitionis Pontifices, quos ad retinendam propagandamque idololatriam Iulianus elegerat, simulque Ethnici omnes, Christiani nominis hostes, cum suas ipsorum res magis magisque efflorescentes conspicerent, atque longe maiora sperarent; eas omnes improposito turbine abreptas, speisq; meliores excitas penitus esse certantes, contenti nati sunt animo, oppressi dolore, ac pariter timore concussi, male conspiciantur licentia atque procacia toto hoc Iuliani regnantis temporis spatio in Christianam religionem insultauerunt.

Qui autem rem tunc alius arcentisq; considerabat; Iulianum non tam contra Perfas, quàm aduersus Christianorum Deum, antiquius, diuturnius, ac siq; bellum agentem, extinctum considerantes; magnam Christi potentiam in Iulianum adeo perspicue demonstratam admittantur: deorumque, contra imbecillitatem attendebit in protegendo prouehendoque, in ampliore in gloriam, quae ferent maiore studio, quam quibus alius ante solertissimus nominum cultor, die noctuque pro eorum cultu fuisse sollicitus & clarissime tunc perspexerunt, esse illos penitus impotentes, nimirum priuauit fulminibus Ionem, Martem amissis, Mercurium talibus & caduceo, Herculem clausus Vulcani si quis ignes, Victorem facti improbe trifugam, Castorem atque Pollucem castrorum cultores iam factos eorumdem turpiter: de se totos; si demq; nutrem, egerent. Erubescerebant adhaec Gentes, ac pariter vilescerent Dei Christianorum vim ac fortitudinem admirabantur; ut ex his, quae S. Hieron. scriptorum monumentis memoriter tradidit, intelligere facile possimus: nam in Commentariis in Habacuc: i Prophetam hec habet: *Dum aduersus essent puer, & in Grammatica ludo exercebat, omnesque vires victimarum sanguine polluerunt, ac subito in ipso per seccationis ardore, Iulianum nunciatum esse interitum: legentes vna de Ethnici; Quo modo, inquit, Christiani dicunt, Deum suum esse patientem & misericordem nihil iracundius, nihil hoc ferere presentium: ne modico quidem spatio indignationem suam differre possit. Hoc ille ludens dixit. Ceterum Ecclesia Christi cum exultatione cantauit: Diuisi in stupore capta potentum, est sententia Habacuc iuxta septuaginta. Et uidebatur ipse hoc tempore sub Donato grammatico, quem sepe sum magistrum appellat, non autem sub Victorino, qui exultatione literata insignior habebat, desuit tunc publice profiteri, cum aduersus Christianos profectores idem Imp. apostata (ut diximus) promulgauit edictum. Quotennis autem hoc Iuliani obitus tempore Hieronymus fuerit, qui se puerum fuisse tradit: quoniam res per difficultis est, & plurima indiget inspectione, de hoc agemus inferius anno Domini trecentesimo septuagesimo secundo, cum de eate, quam vixit, erit proluxor disputatio. Modo autem in tebas ad Iulianum spectantibus versetur oratio.*

At in quod dicitur hic hoc tentore & male gesto Persico bello adductum sit Romanum Imperium: cum omnes loca immenso eadem profingantur historici: quid de his Patres scripserint, in medium adducamus; & in primis quod sic ait Hieronymus I: *Iulianus proditor patriae suae, & Christiani exercitum ingulor, Christum sensu in Media, quem primus in Gallia denegarat: dumque Romanos propagare vult finis, perdidit preparatos, & S. Augustinus in de eodem apostata Iuliano. Cuius, inquit, egregiam indolem decepit, amore dominandi sacrilega & desolanda corrumpit, & cum vanis doctus oraculis erat: quando firmo securitate victoriae, nauis, quibus vultus necessarium portabatur, incendi. Deinde seruide flans immolens anfibus, & mox merito temeritatis occisus, in locis hostilibus egenum reliquit exercitum: ut aliter inde non posset euadere, nisi contra illud auspiciu dei Termini, de quo superiore libro diximus, Romani du-*

per q

LXV. g Plac. 17. h Exed. 17.

LXVI. DIORVM IMPERII IN PONTINIA.

i Hier. in Hab. c. 1.

LXVII. ETHNICI DE CHRISTO QUERELA.

h Nab. 3.

LXVIII.

i Hier. 49. 3. IULIANVS VRS IMPERII ROMANI. in Aug de stu. Dei. lib. 3. c. 11.

CHRISTI 363. IULIANI IMP. 2. ...

perj termino mouerunt. Ceteri autem Terminus deus necessitati, quoniam esset totus, hac Augustinus. Sed & ex Graecis Gregorius Nazianzenus a eisdem threnosingeminat de claudellata Romano Imperio, necnon Ioannes Chrysofostomus eam esse pluribus prolecutus: quae talis tantaque fuit, ut nullam huiusmodi subiecit Romana Respublica licet contigisset, ipsum Imperatorem captiuum sub iugotene i Periarum: adeo ut nec postea vllum adueniret tempus quo talis iactura potuerit refarciri, vel tanta ignominia nota deleri. Quod si quis dixerit, maximo omnium Romani Imperii datum Iulianum esse natum; veritatis scopum collimasse, omnes recte iudicantes a quae sint cōfessum. Vt plane habuerint, vnde plurimum erubesceret Iulian. & alii illi similes, qui Iuliano vincti adulati turpiter fuerant, dicentes, eum magno Romani Imperii bono a diis esse concessum; nec non illi, qui hac tam excellentia praerogativa etiam filicibus posterorum memoria commendauerunt, quorum hic tria vetera monumenta & describenda curauimus: est enim eiusmodi prima inscriptio:

IMP. C. A. S. FL. CL. IULIANO. P. F. VICTORI AC TRIVMPHATORI, SEMPER AVG. P. M. IMP. VII. CONS. III. BONO REIP. NATO. PRO. CONS.

Secunda vero inscriptio sic habet: AETERNI PRINCIP. D. N. FLAVIO CLAUDIO IULIANO. VBIQUE VENERANDO. SEMPER AVG. BONO REIP. NATO. ORDO. POSSESSORES QVE.

Tertia vero talis est: IMP. C. A. S. D. N. FL. CL. IULIANO SEMPER AVG. P. M. IMP. V. I. CONS. III. BONO. R. P. NATO. PATRIAE. PRO. CONS.

Talia igitur tantaque Ethnici de Iuliano conceperat, ut vbiq; locum eiusmodi titulo BONO REIP. NATO, signa illi dicerent: sed euentu constatio obscurata penitus remanere, obliuisceno, exposita cuiuscumque iudicio: ut lapides licet elinguerit idem decoris notis elarent tamen ignominiam Iuliani.

Tam vero agendum de funere ignobili, & infami Apostatae sepulturae de quibus pauca haec Ammianus d. Corpus eum curatum pro copia verum a temporis, & vbi olim ipse staturat, conditum fuit, nempe Tarsis in Cilicia, haec tantum ipse: caetera reticet, nempe a Perside in eam vique locum, vbi cadaver condendum erat, solemnis processio, & quo honore, quibusve laudibus a singulis acceptum sit ciuitatibus, cum quem triumphantem expectarent Imperatoris, in feretro lupinum susceperunt. Sed Greg. Nazianz. nolens tanta gloria tantum Imperatorem priuatum sepultura donari, sic em, vt est gesta, profectur, iam ante locutus magnifice de funere Constantii Imp. cum subdit: Hic, Iuliano scilicet, contra, eam turpis & flagitiosa excedit, eam turpior atque ignominiosior relictus contigit. Exagitabatur a populo & viribus publicis atque scurrilibus vocibus, quarum nunc quoque per multos meminerant. Quae vero haec iugum a erant? Misi & iustitiam eum agebant: omni que senta turpitudine laeserant, patria, amicos & salutautes, qui sibi admirationem & laudem, vtiq; finem expo abantes, nihil deniq; ex eis non sacientes adiucentes, quibus huiusmodi homines, qui pro arte proccacitatem & contumeliam habent, insolentius videntur: quo ad eum tandem Tarsis ciuitas excepit, haud scio quo modo & ob quam causam haec inuisa multata hic illi templum insane, immolans, imperio & excedendum, ac ne spei abili quidem priuam oculis, huculq; Gregorius: qui tamen alibi, cum Athanasio celebrat laudes, haec etiam habet de eiusdem Iuliani corpore tradito sepulturae. Quem magnificum & honoris cupiditate flagrantem transfuserat, eodem mortuum rediit, nec miseratione quidem quemquam permouentem; imo (vt mihi quidam narravit) nec ad sepulchrum assumptum, sed a terra, quae propter ipsius scelus tremore assata fuerat, excessum eius, vehementer proiecitur, insequenti (vt opinor) supplicij primordium, haec Gregorius.

Atticuto ito illo reuentionis cadaueris & Persia in Ciliciam tempore a quae fuit de Iuliano omnium decitio ac subannatio: ita iisdem paucis affecti sunt Philo-

sophilli, magi atq; angures, quos carissimos amicos, ceterosq; victorie desponsos secum in Persidem duxerat Iulianus, hos infelices dicitur, fannis, scommatibus, ac denique sibilis vulgus insectabatur; idque Antiocheni praefertim, vbi diutius cum Iuliano fuerant commorati, & magno in honore habiti. Fuisse n. eiusmodi voces Antiochenorum in Maximum philosophum vna simul gloriatio, Theodoretus testatur, qui ait: Vrbis vero Antiochia, vt primum tyrannum trucidatum intellexit epulas publicas, crebrosq; conuentus celebrare, & non in Ecclesiu solum & martyrum monumentis tripudare, verum etiam in theatris Crucis praedicare victoriam, & tyrannum vaticinia irrisum & ludibrio habere cepit. Poes autem Antiochenorum contra eum emissas, ponam e quidem hoc loco quae earum memoria postea ad posteritatem remanere. Nam vno ore clamabant omnes. Vbi tua, o Maxime, o stultide, vaticinia? Vicit Deus & Christus eius. Per id eum tempus erat vir quidam nomine Maximus, qui tamen Philosophum se esse professus, erat tamen vere magus, futurusq; se posse producere iactabat. haec Theodoretus.

Sed eo magis tam in Iulianum, quam in eius consiliarios & sacrosos est conclamatum, cum post obitum eius, custodibus & regis palatii amotis, referatis generalibus, & abditis recessibus peruestigatis, inuenta sunt humana corpora extrinca, iam putredine exela, q; ipse cum suis adeo execranda facta immolauerat diis: quorum & ad futurarum rerum scientiam consequendam, a peris ferro visceribus, extra solebat inspiceret; vnde infelix de vincendis Persis, eorumq; potiundo regno, & nobili de barbaris debellatis ad ipse deo triumpho certus (vt sibi videbatur) ex signis spem haud dubiam conceperat; adeo vt ante victoriam cecidisset praena, seq; ipsum Alexandrum Magnum esse iactans; ubiq; dixisset, quae ac illi olim, vique ad Indos, omnibus debellatis hostibus, patere aditum, assectantibus Romanum exercitum deorum phalangibus. Propterea haec de humanis hostiis immolatis (vt dictu est superius) tum Charis in Mesopotamia, tum vero abundantius Antiochia sunt reperta, & in lucem prodita, publiceque exposita, velut egregia trophaea de hostibus debellatis erecta: cum in illum, loco triumphalium acclamationum, ab vniuerso populo sunt iactata conuitia; reperia probra, ac iterata etiam contumeliae: Deoq; simul in mente: & gratiae, quod a tali immantissimo Seytha Romanorum liberalet imperium.

Diferenciabantur haec audientes Gentiles & erubescabant, cum nulla satis idonea ad excusandam eorum imbecillitatem, immo & proditorem, qui falsis promissionibus a limi: otus Romani Imperii exercitum abduxissent, & in manus hostium coniecissent, verba suppetere. Vnus tantum repectus est Libanius sophilla Antiochenus, Iuliano (vt vidi nus) magno amicitia vinculo adlitus, qui funebrem in ipsius Imp. laudem scripserit orationem qua eum pro arbo laudibus in caelum euexit, & inter numina collocauit. Sed quid mea ho non vanus somnias effugiet; Socrates h, qui eam legit, his vbi bis significat, eam in eundem Christianam religioem substantiam inuebitur: Porro autem eum Libanius sophilla Christianos esse irridet in verbis: Romanus ex Palaestina oriundum, Deum, Deique solum facium: Min videtur prout oblitus, se in extrema oratione sua, Iulianum in deo retulisse, in hunc modum: Primum, inquit, morti illius mentium parum aberat, quam lapidibus obruissent, tanquam contra deum mentium, quod scilicet Iulianus deus factus mori non posset, sed subdit: Deinde paulo longius progressus: Odamonum, inquit, alamine, demonum discipule, demonum denique affessor, Quaequam ille aliter ista intelligebat: tamen eum non in ambiguum, quo etiam diabolus significatur, non vitaret, eadem visus est dicere, quae Christiani in vobis obicellando dicere consueverunt. Quare si ad quemquam laudibus ornandum omni studio incubuisset, nomen ambiguum vitare eo modo debuisset, quo aliam vitant vocem, quam quidem, cum esset ob eam reprehensio, a suis libris prorsus delent. haec Socrates: idemque testatur, eadem de laudibus Iuliani oratione Libanum recensuisse libros ab eo compositos; cum superius i de ipsa item oratione tunc ab eo tcepta mentionem faciens, sic ait:

NI LVDI-
PRIO HA-
BITI.

ET HO. LI. 3.
C. 22.

LXXI.
ET HO. LI. 3.
C. 22.
EX DETE-
CTIS IM-
POSTVRIS
MAGIS
DERISVS
IULIANVS.

LXXII.

LIBANVS
LAUDA-
T. R. IV-
LIANI.

h Socr. li. 3.
c. 19.

i Socr. li. 3.
c. 9.

a Gr. Naz.
er. 2. in Inl.
b Chrysof.
cont. Gen.

c Eutanz in
h. Isidor.
ant. 9.
Socr. 2. 2.
116. in 13.
116.

LXIX.
d Ammianus
lib. 31.
E. V. in 14.
LIANI.

e Gr. Naz.
er. 2. in Inl.

LXX.
MAHLET
PHILOSO-
PHI IV. A



LXXIII. LIBANII PVNERIS ORATIO.

Eodem tempore Libanium sophista oratorem, qua mortem deservit Iulianum, composuit, eamque Iulianum, sine Funeribus inferri: in qua non modo omnes cum res gestas illo dicenda genere, qua hominum laudes celebrantur, persecutus est, sed Libanum etiam, qui contra Christianos ediderat, & quod in illis Christianorum scripta ridicula, nugis, referta monstraverat, in animam suam, sed de illi: superius laus. Addit auctor in fine, scriptum ab eodem Iuliano commentarium, quem Cyncetimum inscripsit. Cynicorum quippe philosophorum tanse studiosissimum, epistola illa, quam adhuc cum Caesar esse, scripsit ad Maximilianum declaravit. Iacobus quoque Libanum illum, cuius est titulus, Caesaris, non aliam prout ob causam, nisi ut ea occasione exiret Constantinum, quem velle induit muliebri dea debeatam coniungeret vna cum filiis, se vero Solis filium, Mercurii legentia comprobaret. vbi haec in fine ridicula habet: *Dixero, impietatis vindicem, verisimum Constantinum, ita & cum filiis erant habitus, sanguinis cognationis suspicatos exegit: Donec Iuppiter in Claudi & Constantii gratiam a mali resistere concessit. Tibi autem Mercurium, ad me sermone dixerunt, inquit feci, ut Solem patrem agnosceres. Te vero eius preceptis obtemperato: illum tibi tantum partem & persequam, dum in vitiis agis, comparat: quando vero oportuit hunc excelsare, cum bona spe tibi deum propitium ducem constituit. hiique vobis impoluit hinc orationem. Sed ex impietate concepta spes eum vana seclit: quippe tali parenti frustra conhilus, cum se tum a Peris victum, tum vero a Christo (quod acerbius illi fuit) superatam cognosceret, plane desperans, ac numina blasphemans e vita excelsit. Porro quod ad eius scripta pertinet, praeter Misopogonem, alias quoque scripsit orationes. Sed de eius scriptis alibi pluribus ex Suida.*

LX XIV. REBELLYNTVR QVÆ DE LIBANIO TALIA NARRANTVR.

Quod vero ad illius laudatorem Libanium spectat: ex ea plane oratione, quam post obitum Iuliani in ipsius laudem conscripsit, qua & non leviter Christianam religionem expit, profors eluditur commentum illud, quod sub falso Amphilocho nomine narratur in vita Magni Basilii, quo fertur, Libaniam per similem de interitu Iuliani (qua Basilium vixisse diximus) vitiorem noctu per somnum confespisse, cum esset in castris: quem tamen ex literis Iuliani constat Antiochia esse relatum. Sed & quod ibidem dicitur, ipsam Libaniam septimo post obitum Iuliani die ab exercitu fugientem, ad eandem Basilium Caesaream conducere, atque eius nunciale obitum, petiisseque fieri Christianam, cõsecrarique esse sacrum baptismum, atque vna cum ipso Basilio comoratum esse: non hæc plane digna ista, quæ & fidem derogent nonnullis, quæ ab aliis accepta, in eadem vita vera esse probatur. Talis profecto est opera impostorum, ut cum falla ingeant, veramendationum administratione corrumpant. Repugnant his etiam, quæ post hæc ab eodem Libanio ad eandem Basilium epistole scriptæ sunt. Sed de Libanio Eunapius Sardianns hæc inter cætera: *Não omnium, inquit, qui a Libanio dicitur, & in familiaritatem recepti fuerant, abit a morsu immundum, non quod quisque erat ingenuus, confesum norat. Itaque, animus in vita, non vitate prouos esset, per seclum habebat: regni artificem exprimit eadem atque, ex vero conjugenda morum similitudine in vitæ partem. hæc & alia Eunapius. Tribuit & hoc illi vitio Socrates 4. q. pro tempore instat Protei diuinos animi vultus mirare ioleret: nã regnante Constantino, cum scriptis in fine commendauit: cum v. de hunc est, criminosis eundem contumelias deturpavit. Carnille autem vxore Libaniam tradit Eunapius, vltim tamen habuisse mulierem concubinas, obisseque longa senectute confectum. Cæterum licet in illis lucubracionibus suis Libaniam Genilibus sapiens & eruditus videri potuerit in duabus tamen illis ab ipsis Ethnicis pariter collaudatis, altera, quæ de Daphne inscripta erat, altera v. de laudibus Iuliani, quantum meminimus, apud viros prudentes atque discretos magne in scientia specimen edidit: vltimque isdem est hæc dicitur, mollis, languidos, enervatus, ac fecunda genitus, cuius dicitur leuis comedi potius, quam quæ, cui personam ageret, grauilissimi Oratoris referent exemplum.*

LXXV.

Cæterum in conscribendis Iuliani rebus gestis, celebrandisque eius laudibus, æquius esse præbuit Ammianus:

qui et in his vix sepe de monitratum est Iulianum in eadem vicitatis transgressus est: tamen in memoriis reuocans, sibi non encomiaste, sed historicæ fide numerosa excolendos, post cõterea præconia Iuliani virtutum, laudas eius in Iuliam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, castitatemque cum liberalitate coniungit, nec non in militari disciplina solertiam; vicia tandem paucis, licet prohibitorie indiguit oratione, ita perstrinxit: *Leuoribus (nepe erat) ingenio: verum hoc instituto restitutum temperabat, emendari se, tam demerere a puge bonis, permittere, sic plane restituta lectio est, cum pro leuoribus, aliqui codices legant, lenioribus, alii lenioribus: hæc enim exploditur penitus posterior lectio, cum ab auctoris sententia distet; cuius institutum est, in his vitiis, & quæ in homine corrigenda fuissent, non virtutes describere. Verum nec quod prior habet, fuisse lenioris ingenii, auctoris sensus fatiscit. Quomodo vultus textus emendatio illa placuit, quæ ab erudito viro Bilio in suis oblationibus adnotatur, ut loco lenioris ingenii, sit restituendum, leuoribus ingenii: tamen leuoribus notam eidem Greg. Nazianzeno: cuius quidem gemina lectio ex eisdem Ammiani verbis suspensus potius restituitur, si quidem alibi dicitur leuoribus peccatum in colas, hæc in eandem profors lenientiam verba habet: *Leuoribus agnoscenti commotioris ingenii sui. Profectu, proximique, permittebat, ut iudicet impetus suos alioquin tendentes, ad qua decibat, monitu opportuno frenarent, ita Ammianus: sed subdit de alio Iuliani vitiis hæc inloper e.**

*Longa erat in superioribus & admodum raro silentis, profagiorum scilicet atrox nimis delictum, ut aquirare videretur in hac parte Principem Iulianum superstitiosus magis, quam sacrorum legum obseruator: immo nec sine parsonia peccata mactam: vi distaretur, si reuerteret de Partibus, bonis iam defuturos: Melius illius finitulu Caesaris, in quem id accepimus dicitur, et ad hoc Gode Magis quæ Kaa, ac 2. ad eo vicioribus, quæ dicitur ad hunc. vulgiplosibus leuoribus, laudum etiam ex mium rebus in temporibus appetit, popularitatis cupiditate cum indignis loqui sepe assidit. Iudicis his post alia de leuibus ab eodem inuistat. At si cupis summam scire hominis prauos mores, ac præsertim leuitatem, quam in eo omnes redarguunt, eamque certis signis representaram, simulque eius exitum infelicem; acpe diuinitum diuante pronunciatum atque posteris commendatum oraculum, inter diuina scriptorum monumenta reconditum, in quo miteris videri expressum in omnibus Iulianum, sic enim se habet: *Vir magis, gradatur ore pernoctans, amittit oculis terra pedes, digito loquitur, gratio corde machinatur malum, & vni tempore sursum ferunt. Hæc exemplo venit perditio sua. & subito conuertitur, nec habebit vltro melioram. hæc in sacris Proverbis Salomonis, Iuliano in omnibus conuenientia, licet dicta sint de apostatis omnibus.**

Sed æge iam hominis turpitudinum monumenta vetera referamus. Extant duæ ingenies sceleribus Iuliani sculptæ columnæ, duæ inquam, illæ à Gregorio Nazianzeno orationes in Iulianum conscriptæ, quarum excellentiam haud satis digne laudari queant clarissimi Oratores; eaque prudens quisque dixerit duo fulmina, magno cum fragore tonitru, veritatis luce cõfusa, in horrendum monstrum valido imperu cœlitus missa; ex quibus protulitum ratione fatiscit hic pauca, quæ ad finem, nempe posteriori oratione, congruam homini pangyrim absoluturus, munus tanto dignum Imperatore, illi offerre, hæcque habet: *Ne nostris, hoc est, Galileorum, his contempiorum & ab illorum hominum narrationes: Hæc nos, qui Crucifixum adoramus: Hæc piscatorum, & vti ipsi aut imperitorum dicitur: Hæc nos, qui cum vultu fidemur & psallimus: Hæc nos longe tenent, confecti & exanimis: Hæc nos, qui frustra vigilamus, atque in nocturnis stationibus moramur, & tamen vos profertimus. Vbi sunt grammatici? Vbi consulari? libet enim ad incholetorum nostrationem quodam, ut videri vobis videtur, triumphali hymnum montuati h. Vbi sacrificia, & sacra, & mysteria? Vbi vitioma tam aperta, quam oculis? Vbi arripimus ars, que lende ac predicatione effertur? Vbi presentia, v. natus, & ventur loquor à signa? Vbi clara illa Babylon sermone celebrata, & Orbis vniuersus terrarum per exigua & excruciantia sanguinem cogitationis, perierat? Vbi Per-*

b Ammian. lib. 11.

c Gr. Naz. or. 7. in Iul. d. Ammian. lib. 11.

c Ammian. lib. 11. LXXVI.

Prin. 6.

LXXVII. ORATIONES IN IULIANUM ORATIO IN IULIANUM.

c Gr. Naz. or. 2. in Iul.

b 1 a 33.

sa illi

sa illi, & Multi qui manibus tenebantur. Vbi dicitur, qui ducuntur & dolentibus, & propegnabant simulque pugnant. Vbi illa aduersus Christianos oracula & imma, nosque ad presertim diem etiam ad ipsum vsque unum appropio. Euanerunt omnia. Falsa sunt; dissuaserunt. somno similes extiterunt imperatorum iudiciorum. & paulo post, recitato Sennacherib a exemplo in Iudeos remere iustitantes, & Ezechiel in diem Iliac spem habentis, haec addit:

Nos autem, quibus nulla alia arma, nec viri, nec praesidia, praeter spem in Deo, reliqua erant, vixit enim humano auxilio profus desituit ac truncato: quem tandem alium aut precum auctorem, aut miraram depulor em habuerimus, quam Deum, qui erat aduersus superbiam iacob b. 9. O incredibiles narrationes! ororum spe conceptarum tenentatem! Demoniis, insular cuiusdam vilitate, promissis fuerimus, ac magna illa Dei hereditas, gens illa sancta regale sacerdotium, vniuersi Christiani, atque vnus belli palma facti eramus. Haec tu subicit Christianis ob salutem per eos male acceptam premia ventis illi? (cum fecisset a iudice Constantinii Imper. gladio pueri subducere ellet.) Haec tu Domino Deo tuo reprodisti? Ac prius quidem, cum Deum suam pro nobis nam adhibe sustinere atque disseret, nec dum omnem celum suam infamiam, veram sublimis adhibere aduersus impium manus haberet, atque arcum tanquam iam adductum atque paratum per vim retineret, aut speret, et spectaret, dum tota illius impubitas, quasi superpartidus & malignus quidam morbus erupisset (hic enim dixit iudicium nos est, vel per penitentiam salutem asserat, vel iustus putat) tum nos ea, qua se habent, egre & acerbe ferentes, atque ad futuram animis fatiscientes (nec enim ipsius benignitatem sibi absconditam sperabamus) huc ad eum voces emittimus. partim Dominum inuocantes; partim vel apud benignum & facilem patrem conuenientes; partim velis exprobrantes & cum eo expostulantes, vt sceleris quoniam dolere videretur. Vt quid & Deus respicit in finem, iratus est furor tuus super nos pauca tua? &c. & paulo post: Haec quidem ipse vnus & cogitabam. & ad Deum clamabam. Nunc autem quoniam ducis voces assumo, in impium exitium diriceps, & ego, si que nos cito habuit benignum in probo, atque bonis modis verbis vobis. Quomodo facti estis in delectationem? subito desecernit, perierunt propter iniuriam suam, tanquam pulvis, quoniam turbo abstraxit: tanquam lanugo, qua a vento dissipatur: tanquam ros matutinus, tanquam emissio sagittae stridor, tanquam tonitruum impetu, tanquam fulgur emicant. & post nonnulla de Geucilium salute, quam cupere, & locutus, in triumphales rursus voces erumpens, haec addit:

Mihi, inquit, rursus in triumphalem tantum sefeoratio referret. Cecidit & Bel, contritum est Dagon: spali factus est Saron: desolatus est Libanus. Non iam satuum imperare iubentur, hoc est idolorum agmen motu & sensu exerce; nec nullam quoniam deum Accaron, aut si quid ea magis est ridiculum: Non iam lucos & excelsa loca mente concepit, neque quocumque omnem frons ditionis & ymbrosium: Non iam filios suos & filias deponis immolabant, quod olim Israel a Propheta scilicet abiebat. Sed quid hoc colligo? Ad praesentia & vstra me conuertam. Non iam in sacras noctes asdes praenos oculos conuenient. Non iam aras, a purissimo & miramento sacrisficio nomen habentes, scilicet sanguine contaminabunt: Nec loca non admodum per impia altaria probo ac delectore afficient: Non iam sacrificia manu votiva dona diripient & profanabunt; impietatem auaritia cumulantes. Non iam prosteruerunt in caecitate, alienatione sanctitatem, virginum pudorem contumelia perfundant. Non iam in sanctissimum viscerum sedes & impuros porcos immittunt, vt simul & puluis & verberibus satiantur. Non iam martyrum sepulchris ignis admouebunt, vt per eorum ignominiam alios a certamine deterceant: Non iam sanctorum reliquias cum vilissimis ossibus per contemptum permixtas flammis absumunt, aut in ventos surgunt, vt eo honore, qui eiusmodi hominibus debetur, eos priuor. Non iam cathedram pestilentia constituentes, maledicta & conuicia aduersus Episcopos & presbyteros, atque etiam Prophetas & Apostolos, Christianis que aduersus sum coniecta, pro delictis habentur. Non iam aduersus nos diues sessor ac latus agent, legum interdicto ad aduersione doctrina nos excludentes, perinde atque eadem opera impia quocumque nostras obstruunt. Age, Imperatorias tuas & sophisticas orationes, atque mentabiles tuos syllogismos, & euhymenata d. p. rone. Vt idem multa etiam piscatores & rusfici apud nos loquuntur, atque post multa de manu deorum potentia, castaque virtute, eorumque vaticiniis tui di-

gnis, diserte locutus, hac demum apostrophe praemissa perorat:

Hoc tibi pro pede sit munus, vir optime & prudentissime (libet enim tui te verbi assari.) Haec nos, qui praelata illa & admiranda lege tua a literarum studiis exiliossumus. Vides tandem, quod non in finem vsque tacituri, nec elidit te perpetuo silentio multandi eramus, sed libram tandem vocem emissuri, inique stultitia indigni & consulari sumus. Vt enim caetera illa Nil ab Adhuc in Aegyptum cautes, & Solu r adytamesi mbe aliquid sper obducantur, nulla arte imitari queunt; sic nos Christianorum linguam compotes iugis, portenta vestra praesidentibus. Haec a Basilio & Gregorio habes conatum tuorum aduersari acque hostibus, quos videmus & ipse arboribus, & alio persuasibus, inuicem nos videlicet ornans, & celebrans, acrisque ad pietatem accens: qui & vita & doctrina & mitna animarum concordia claros & nobiles iam inde a Graecia cognoscens, honore chylapae afflicta, postremoque ad perfectionem referat. & forte velut triumphale quoddam donum demonibus offerre proponebat, sicut a Perside rediens excepissent; aut etiam ad barathrum tuum abri perferrebas, multum opinione falsum. Neque enim adolecentibus illa ignouiores sumus, qui in flagitium vobis per se sunt, & bellas per fidem viderunt, & ac totum:

Hanc orationem pro Porphyrii mendacis & delirantia habet, quibus vos tanquam diuini vocibus gloriamini: aut etiam pro tuo Misopogone, seu Antiochia (nam vtrunque orationis titulum in scribis) qua quid apud Christianos abiectione aut conuictus: cui tunc quidem purpura magnitudinem assererat, & palpones illi, qui tua omnia laudibus in dactum sequebant: nunc autem barba corrupta est & rapata, simulque eum ius, a quibus elaborata est, trisa. In qua tu quidem eo nomine valde intumesca, atque demum: Haec a nobis semper in ignominie columnam habes, Hercules columnie sublimiore atque insigniore. Illa enim vno duntaxat loco fixa sunt, illique sunt, qui illos perreuerunt, consistunt, hoc autem fieri non potest, quia vna & eque ab illis innotescit: quam futuram quoque tempus (mihi crede) suscipiet, ut tu aequa secula proficendum, caeteroque omnes erudentem, ne eadem audacia aduersus Deum esset: ne aliqui eadem crimina perpetrantes, idem quoque non inuidentur, at Gregorius haecenas, hincque iam loco sinebram panegyricum perpetuae ignominie titulo in scriptis sepultura comprehendit A pollata: cum & in isto Dei iudicio factum sit, vt quos alii eum laudantes commentarios & inscribere, omnino perierint; vt potest quod iure mendacis nentur, sicut & in illa que esse non possunt: que vero a Gregorio scripta sunt, veritatis soliditate constantia, aternitati consecrata tanquam in adamantino vigne conscripta immortalia perseuerent. auctor est enim Zolimus h. complures historicos & poetas res Iulianis persecutos fuisse: sed & Eennapius testatur, se res ab eo geltas per annos singulos collegisse atque scripsisse: at perierunt haec omnia, simulque oratio panegyrica Libanii, necnon carmen Callisti, cuius superius mentio facta est.

Quod autem Basilius in primis nomine, suoque demum offerat Gregorius eiusmodi munus orationis: non sic quidem accidit, vt eundem vna simul elaborarint, quod in his concitandis alter indigeret alterius ope: sed quod, cum es fuerit oratio a Gregorio elucubrata, dum in solitudine Pontica vna simul cum Basilio versaretur; sicut vita in iustitia, ita & lucubrationum ac reliquorum laborum esset vna communicatio, atque indilicta coniunctio. Sic enim ambo & frequentia populi & conurbatione hominum subduxit diuinus Spiritus, atque in locum delectum impaluit, & in Pontica solitudine velut in pharetra sua sagittas electas abcondit, vt oportuno tempore postea educeret. Ad faciendam vniuersam in nationibus, & incarnationis in populo: quam altera (vt vidimus) fulgus iustitiae sic iaculatus est cellam turrim, mentem magnam, superbiam ipsam atque saltum Imperatoris a pollata extollentem se aduersus scientiam Dei, vt ignominiose ille prostratus, conuersus sit in sobriam & opprobrium, expositusque omnium deificationibus atque libilis: alteram vero maiorem sitaginem diuinus spiritus aduersus haereticos paratus, exacuit. Sed iam cum ignominia sepulto tyranno, labore fessis, radioque pro-

Gr. Naz. p. 2. in lat. LXXX. EXORDY X. APOSTROPHE IN IULIANVM.

LXXXI.

h. Zep. l. 3.

LXXXII.

BASILIVS ET GREGORIVS AC COLLEGIUM.

4. Reg. 18. LXXVIII. CHALCIDIANO. RVN IN DEVA 21. DICIA. b. Amos 6.

c. 7. sal. 77.

d. 7. sal. 9.

LXXXIX. c. 10. 46. EXORDY BRATIO IN IULIANVM.

e. sal. 109.



minime voluntaria praestat. Quis sabbodias illas & vigiliis dabit, atque ad Deum per orationem peregrinationes, illamque veluti in terra vacantem & inopoream vitam? quis patrum eorum, qui dicitur a te effluantur, atque in alium inebantur, concordiam, animosamque continentiam? quis virtus certamen, & ad eam meditationem, quam scriptis legibus ac regalis doctrinae munus sunt enim haec Regulae illae moralitice Basilii, quae extant; ex quibus reliqui, qui postea vixerunt, sanctissimi Patres, monachorum institutores, disciplinam hauerunt. Sed subdit: Quis diuini uisus oculorum studium, lucemque in ipso dicitur atque austeritate Spiritus sancti inueniam? dabit scilicet. Aut, ut mirora & leuora dicam, quis, diuersa operum vias & labores? quis lignorum comparationes, & lapidum fraditiones, ut arborum confisiones & irrigaciones? qui platanum illum arietem, & Xerxis platanum praestantorem, in qua non Rex, sed monachus afflicto luxu distulens sedabat; quam ego plantauit, Apollo rigauit, hoc est, tua excellentia, Deus autem in honorem nostrum auxit, ut sedulis labori nostris & indogria mortuorum apud vos conferretur; quemadmodum virgula illa Aetnae, que floruerat, in Arca seruata est, dicitur & creditur? Sed hoc optare quidem per facile, consequi autem non perinde facile. At tu mihi adesse, virtutemque conspiratione tua atque opera mihi suis: eamque utilitatem, quam quondam collegimus, precibus tuis conseruare: ne aliqui paulatim velut umbra delabantur, adosperascente die. Epidem ipse te magis, quam aeternum, spero, idque solum visus, quod tecum sum vel coram, vel absens per animi simulacrum, huc usque Gregorius ad Basilium, dulcem testificans memoriam beatissimi illi eremi incolatus: sicut & alias opportune facit, cum egrotanti postea Basilium in memoriam reuocat, quid ipse dixit: et alioquand, cum Gregorius coram illo Plalinos Davidicos explanaret: ait enim ad ipsum scribens: a

campo videretur feges secunda, ac leta vinea surrexisse. Gregorius vero bonum semen non patiebatur aut per spinas iacere: aut inter saxa dispergere: sed bonam terram cordi sui regi cultu & exercitibus indefessibus excolerat. Et multo amplius hic in senectute, quam ille in ceteris proficuebat. Sospitere ille quia renuocantes saculo deferrebat ad pedes suos, & diuidere, ut quosque egesset, curam gerere: hunc nihil habendi & omnia possidendi contentus sacramente, erga solas sapientias diuinas avarum & multum cupidus inherabat. Ille coram patribus in vnum, & sui inuicem in necessarii habere sollicitudinem docebat: hic sui exemplo, quod erat absolutus & liber, eundem sermone apostolice praedicabat: d: Ego autem volo vos sine sollicitudine esse: & Dominus in proximo est: nihil solliciti sitis, sed inquam seruis Christi hoc solum estote solliciti e, quando videat Dominus de nuptiis. Ille delinquentibus in misericorditer condolare & a delicto reuocare: hic per diuini eloqui gratiam delinquenti mentem a praetere, nec finire labi cum, qui difficulter erigeretur elisus. Ille in se parum: hic in praedicatione liberior. Ille Deo humilior: huc iam hominibus erat. Ille arrogantes contemptu, hic ratione vincerebat. Sic in veragis diuersa gratia vna in opus perfectissimi exprimitur. haecenas Rufinus de patris inter Basilium atque Gregorium pietatis officio: sed quam vere, ipse videtur. Nam quantum explorum epistolae scriptis colligitur, vno eodemque spiritu, parique studio, in idem ambo occupatos detentisque exercitiis perspicere licet.

d. Cor. 7.

c. Lu. 12.

XCII. BASILIUS QUANTI FACIT GREGOR.

Basil. ep. 141.

XCIII. LIBANIUS QUANTI FACIT BASILIUM.

Apud Basil. ep. 145. XCIV.

Basil. ep. 163.

At it, ut vidimus ipsiusmet Gregorii teificatione, arcto ac plape intolubili amoris vinculo ipse Basilium diuinus erat; certe haud impari dici potest fuisse Basilium oblectus in amando Gregorium: cuius quidem rei idem quoque ipse epistola eadem facit, quam dedit ad suos, cum imponit precibus ex dignis quibusdam praetextibus comparatis tentaret reuocari Caesarem: ubi inter alia illud habetur de Gregorio praerulorum elogium: ostquam enim sui recessus dignam attulit rationem, excausationem afferens, eum minime petitis assentiat, haec subdit f

Nunc quoniam per gratiam Dei voti nostri pro viribus facti sumus compotes, orationem benedictum, patrumque profectum adepti Gregorium, os illud, dico, Christi: parumper nobis, obsecro, parumper hanc moralem indulget: quam non ad hoc petimus, ut vrbium seculum delicias, sed ut fruatur sanctiorum consuetu, Gregorius insuper admonet amicos illos, ut eum Ariarjos, tum etiam Macedonianos vitent haereticos, quorum veriores disertis ex diuina scriptura petitis rationibus confutatur.

Quum sic Basilium vna cum Gregorio in eremo versaretur: Libanius sophista Antiochenus, de quo multa superius, rursus cepit Rhetoricam publice profiteri: ad quem cum parentes suos missi essent, nobiles adolescentes Cappadoces cupierant se Basilium literis commendari: sicque cum ab eorum parentibus interpellatus Basilium esset, ad ipsum Libanium dedit eius argumenti perbreuem epistolam commendatitiam: quam cum ille accepisset, ubi Basilium esse cognouit, quem adolescentem Athenis probe nouisset (quod est in prouerbio) ex linea cognoscenti Apellem, eidem coram altantibus in scribendo elegantia primas detulit: sed quibus haec verbis, ipsum, quos Libanium audiamus g:

Ut ergo, inquit, epistolam reddiderunt qui illam attulerant, ranteque inspectis omnibus, subridensque & gaudens: Picti sumus, aiebam: Et quamquam victoria, rogabam illi, vultu es: quamobrem si victus es, non doles? In elegantiam, in quam, epistolam certamine vultu quidem sum. At Basilium est, qui vicit. Is autem amicus noster est, & ob eam rationem gaudeo. Cum haec dicerem, ex ipso volebant literis indicare de victoria: legitque Alpsus, audientibus reliquis, qui aderant. Lata vero sententia est, me nihil esse mentitum. Et qui literas habebat, ac legerat, secum illas auferrebat, ostentare puto & alii, obsequi adlatas reslituit. Scribo ergo similia, & vixit: hoc enim est me vincere, haec Libanius de Basilium in scribendo excellentia, & quidem cum iam eloquentiae nunciam remississet, & in eremo continuis diuinae scripturae potius delectaretur in dicendo simplicitate. Sed & ipse Basilium de his rursus ad eundem affectantem Atticam eloquentiam: Quid enim habemus, quod ad linguam tuam venimenter Attice loquentem respondeamus, nisi quod piscatorum

Apud Basil. ep. 110. XC.

Basil. 7.

GREGOR. PRIORA IN MEMORIAM REVOCAT BASILIO.

XCI.

C Basil. li. 2. c. 9. DISTINCTIONE BASILII ATQUE GREGOR.

eg. eile sunt. et de siluarum, & e potissim fieri heretici prodiere. qui sedem istam inuadere atque polluere conati sunt: hi enim primo in Basilium, qui ex aduerso pro domo Isaac itate videbatur, dentes ex aciem calumnias, linguamque armauere mendacis.

CII. Erant ii Sabelliani dogmatis impii sectatores, qui mira quadam arte populam illum ad haec elin pellicere laborant; eo nimirum ad eos decipiendos artificio comparato, apud diceret, Magnum illum Gregorium, primum Ecclesiam illius Amicitiam, hanc ipsorum doctrinae consentientia docuisse in his, quae ad Alianum scripta reliquisset fidei suae testimonia, de quibus a nobis secundo Annalium tom. pluribus aduatum est. Neocesarientes igitur Christiani, qui primogenitois sui Gregorii erant studiosissimi, haud intelligentes aureo calice sibi propinat venenum, ignorant haec Sabelliana infeliciter potati sunt. Unde & in eam conuerant er. oris foueam, ut Basilium, quem antea theodios coluissent, experissent, etiam Episcopum sibi dari, eundem veluti sanis fidei dogmatibus aduertentem acerbissimo odio fuerint insecuti: quibus tenebris sic famel officii eorum animi, qui inquit in Basilium iudem heretici Sabelliani calumniam inferrent, nulla veri vel falli recta consideratione adhibita, tanquam si certa essent, admittent. Quomobrem haec tibi patefacta ad calumnias impetudum virum sanctissimi ianna; quae non per eam illi inferebant plausta mendaciorum: Dixere enim de Basilio, haecque sparere calumnias, nimirum vnum esse gloriae cupidum, inhaerentem sedi Neocesarientis Ecclesiae, de fide haud pie sentientem, turmenque nouitiam cupidum & inuentorem, ac recto pede incedentem in Euangelium.

CIII. Haec igitur cum Basilius peruenisset, magno de petente populo dolore confectus, ad eodem Neocesarientes apologeticam scripsit epistolam, qua se ab illatis calumniis penitus expurgauit. est vero eius exordium: *Quod iocoribus nos odio persequimini, & ad vnum vsque omnes, &c.* cum primum enim Catholicae fidei sectatorem se esse declarasset, eodem Neocesarientes deceptos a Sabelliana magno opere dolet. Sed & de institutione monachica, cuius rei gratia ab hereticis grauem patiebatur calumniam, quasi reu nouarum exordium inuenit, plenissimam afferit rationem, dum nequaquam illi genus vitae & disciplinae se tradidit ex cogitatum, quod in vniuersa Ecclesia Catholica esset alio iam ante radicibus fixum, ac latissime propagatum: *Ac uolunt, inquit, & hinc quod homines habeant in monachos pietatis studio, qui inuolunt conuincant, & vniuersi sacri curae, quas Dominus comparauit, spem firmitatem verbi impeditibus, qui boni subditi sunt, morum castitatem Iesu corpore circa vsunt, ac crece quisque sua, accepta Dominum sequuntur. Ego vero omnem vitam meam impenderem, ut mihi possent ista imponi delicta, habere, apud me viros, qui me doctore hoc pietatis studium amplecti haec tunc fuerint, &c.* subdit enim quae & ab aliis alia recta animas occasione miram eiusmodi philosophiae Christianae sectatoribus esse referas. Aegyptum, Palaestnam, atque Mesopotamiam: quae & feminas eiusdem studii & mulas par vitae institutum esse feliciter allecitas: quibus iam videntur genus cum iam apud se uiciorum coalecere, optate, ut illud latissime propagetur. Cui quidem rei inuadere, nihil aliud esse, quam diabolum ipsum superasse malitia, his, quae subdit, verbis declarat: *Illud, inquit, vobis assero, & confirmo: quod quae haec in pater mendacis Satanas non si ausus dixerit, & tenerat, corda iam, & nullo retento moderatum inueni, ora in ditione & cum summa licentia loquuntur, ex quibus petende, quales habeat in monachos, uel hostes heretici.*

CIV. Sed ad istam rursus refellendam calumniam veniens ait: *Ad id vero, quod propter plalmodias accusamur: Quae potissimum simpliciores perterrefacunt, qui nos tradunt, hoc habeo, quod dico: quod videlicet, qui iam obtinuerunt ritum in omnibus Ecclesiis Dei concordati sunt, & consensu, &c.* pluribus enim ostendit, apud Christianos Aegyptios, Lybes, Thebeos, Palaestinos, Arabes, Phoenices, Syros, & Euphratenfes, ac denique (quod ait) apud omnes vbique Christi fideles vigere vigentibus, & ritus canendi psalmos in pretio esse de modo straque non explod. ndas res nouas, quas vniuersa colit Ec-

clesia, sed instat veterum eas esse magna veneratione suscipiendas. Vides, lector, iudem ferme similibus in hoc genere in Basilium veteres fidei proditores, quibus recti iocores impetum faciunt in Ecclesiam. Sed fuisse plane illas laeas veritatis hoc autem, quod experimus, praesens, & fuisse illud praesens. Ac aduersus hos pro Ecclesiae defensione ne nec ediam in primis acie cum aliis antesignanis Catholicae veritatis propugnatoribus in scriptis suis immortalis Basilus acriter pugnat. Cuius autem spiritus illi fuerint, qui Ecclesiastica instituta impugnant contra Basilium in aduersa acie dimicantur; sit ut dixisse, fuisse Sabellianos intelligas, quos iam in eo fecerunt recitiores heretici.

Ad calumniam vero de Episcopatu Neocesarienti ab eodem expento, sequenti ad eos data respondere epistola dicitur: *ubi cum primum aduersariorum illud refellisset, quod iactant Basilium & Celsa Cappadociae Neoclesiam in Pontro venisse, & proximam solitudinem delesse, ut fides eius Ecclesiae crearetur Episcopus; quod procul abhorrisset ab ep. desiderio, respice aperuisse testatur, dum antea oblatam ab iisdem sedem illam penitus accipere recusasset, ait enim: Nunc igitur quoniam vestrum ero, ut veterum actorum illorum recordemini, quae gesta sunt, cum nos vobis vestra vocaret, intererat, legatio verorum, qui magistratum apud vos funguntur, deinde quo modo passim nobis populum omnis circumfusum sit. Hic quid non labant omnes, quid non pollicentur? Et tamen obtinere nos nequibant. Quomodo igitur, qui tum cum vocaber, non obediui, nisi extra vocacionem meam, non intrudere conatus essent? Quomodo conficere, ut ambrem iam calumniantes, cum ad iudicio laudantes me & celebrantes sperant? Ne credati hoc viri optimi. Non vsq, ad eo nostra flocci facimus. Neq, si videntis quosquam nauigium gubernatore destitutum ingreditur, neq, ad Ecclesia temere accedit, si qua qui ad clauum sedent, tempestatem ac turbem ipsi excitant, &c.*

Quod enim commune est ciuitatibus omnibus, ut cu semel hereticis aures prebeant, mox vna cum heretici dissenones, atque mala omnia, fogata recta fide paceque subintrent, id plane Neocesarientibus accidit, de quibus iudem Basilius haec inferius: *Hoc studio agit, apud vos, ut fides subuertatur: idq, subuersione Apostolicae & in angelici doctrinae inimica, aduersaria quoq, traditum Magister verae Gregorij, & orum, qui illum ex ordine subsecuti sunt ad hoc quom vsque Masoum, cuius etiam nomen dogmatis quantum apud nos celebrati obtinuit, manifestum est. Sabellij quidem pessimi, olim facti, & ad illorum vero Magni Gregorij conspectum reuocare conantur: quae ne deprehendantur, & eorum auitur, ista contra nos forma confixerunt. haec ad Neocesarientes Basilius, quos & vehementer hostitatus est, ut impetrate reliqua, quae sunt praefata cani dogmatis, consequantur. Hicce igitur, quamuis in solitudinis, qui re Basilius ageret, quatebatur fluctibus impioi, linguis scilicet detrahentium ac soblanoniam haereticorum. Sed & non modicum inieci in eius animum perturbacione, quae etiam de collegis eiusdem eremi monachis in eam ab inuidis audiebat, nempe eos haud recte de fide senties, quod tamen (ut ipse testatur) nullo posset signo habere & suspectam, nam de illis haec ad Eustachium habet: *Luce multa estem, quae me ab illorum consuetudine auocarent, non ac quiescam tamen, tamen eos delicta & vita laborum praefere uerantiam, sed me, & propter conuersionis admirabilem & insuetam, atque zelotia quam erga illos tenebat, vnde & cum dogmata in gratia acconsentent, delaciones haud admittentiam quam nulla illos non reuocari habere de Deo opinor, sed autem hereticius, quae non est, disciplina subditi, illi clanculum spergere rogata afferent, quae quia ipse meo quam ex illis vidi pro calumniantibus habebam, quae res referant, haec Basilius.**

Quale vero esse soleret diuersorum monachorum agentium in Pontica solitudine admittendum illud, quod Basilius praedicat, vix institutum; ex his, quae Gregorius Nazianzenas in vnum collegit, vniuersi est complexus epistole breuitate ad Hellenum scribens, si hic referte, dignum existimamus: *Ipsi, inquit, partim antrae Bitariis, & ad terram straco rindiosque cubilibus delocantur: a domibus abhorrent: vrbium frequentant fugiunt: cognatamque caelesti sapentia quatenus amplectuntur. Partim ferros compedibus sese excruciant, ut vitium vna cum corpore conficiant. Alyriam ferarum ritu,*

CV. Ad Basilium. P. G. CVL. AD AMBITIONE B. SILIUS.

CVI. CVM HERESI MALA IN VNGH. TVE.

MONACHI COLLEGI BASILII CALVMNIAM PASSI. Basilij 79.

CVII. Gre. Naz. ad Hellen. MONACHI PONTICI QVALES.

CII. SABELLIANIS...

CIII. BASILIO...

CIV. IMPVONA...

CIV. PSALMO...

u. Suid. ver. de Iuliano. b. Ammian. lib. 31. CXVI. c. Theod. li. 4. 4. 1. IOVIANVS QVAM MI- RACVLO RECVTVS IOVIANVS IMPERAR- E GEN- TIBVS. d. 56. li. 6. 1. c. 1. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. * Varias

natus, & (quod testatur Suidas a) confessione clarus: quippe cum Iuliano optionem dedisset militibus, ut aut sacrificarent, aut exautorarentur: hic zozonam militis deponere maluit; permittit est tamen militare ob spectatam patris virtutem, cuius causa honorifice habitum tradunt: De cuius electione haec Ammianus b: Inter has exiguas ad tantam rem moras, nondum postulat sententiam, tumultuans pascitur, ut in rebus extremis fallum est (sape) Iouianum eligunt Imperator, Domesticonum et dimitimus, patris merito iudiciter commendabilis: erat enim Varoniam notissimum Comitis filium haud dudum post deposita militis munus ad tran iullivra vita digressi.

Accedit & illud admiratione dignum, quod vehementer commendat virtutem exercitus, dum quem non tantum scirent esse Christianum, sed omnes noverant Iuliano religionis causa sepius aduersatam, diligeretur ab exercitu Imperator. Porro & ipsius Iouiani in eo tum egregia virtus enituit, dum necdum eis electus consentit imperatore, nisi explorata exercitus pietate: haec enim omnia Theodoretus narrat his verbis c: Exercitus in vinum congregatus Iouianum postulat Imperatorem, qui neque Dux, neque exortum numero, qui secundis post Duces obtinebant, fuerat, sed tamen vir apertis nobilibus & illustribus & multarum rerum causa insignis: nam corpore robustissimo fuit, animoque excelso: qui etiam in bello gerendo solerat & in acrioribus certaminibus facie primas ferre.

Porro contra imperatorem libere loquebatur: tyranni potentiam contemebat, animi propensione cum Saluatoris martyribus commingebatur. Itaque Duces, consensum exercitus velut suffragationem dicens, arbitrari prodeunt in medium praesentissimum illum virum, ac clarissime primum suggesta constructo, in eo collocant. Deinde cum omnes honorata, qua sunt Imperatorum propria, et tribuissent, & Caesarem & Augustum appellarent: vir ille admirabilis constantia loquendi vsu libere, & neque magistratu, neque militis, ut ad deteriorum partem desisterent, omnino veritus: Non possum, inquit, cum suis Christianis, eiusmodi hominibus imperare, neque regere Iuliani exercitum, qui tam postera doctrinae prope intubus sit. Nam qui sunt in aedificiis, hi ducunt deservit proinde, saxu ab hostibus facile expugnari, cum essent materia ad latitiam prodeire solent. Quibus verbis auditis, milites conclamare vno ore, ac dicere. Ne animus tibi, & Imperator, vlla esset dubitatione, neque nostrum imperium tanquam improbum duceres: nam & Christiani hominibus & disciplina vere pietatis educati imperabis, si quidem qui sine inter nos etate prodeunt, hi a Constantino eruditierant: qui autem adoleverunt, illi praecipue Constantii institutio: Tempus certe Imperij Iuliani, qui tunc morti occubuerit, et per equum, ita non satis ad erroris perniciem in animis eorum, qui eadem insidit erant, alius insidens, fuit. Quibus persuasus Iouianus apud dantibus, accepit habenas Imperij. Ad dicitur enim Sozomenus d, deiecit ille Iouianum exercitui assensu, quousque milites se eidem Christianos esse clamant: et quae etiam assumunt Sozocrates e, & ante hos omnes Ruffinus f.

Ceterum militibus Ethnicis sicut Iulianus Iuliani obitus extirpe, ita lugubris Christiani hominis electio fuit: de his namque, & non de aliis accipienda sunt, quae deorum a iue cultor, Christianorum gloria invidiosus Ammianus tradit his verbis g: Consistunt inquit, indumentum circumdatus Principatus; subitoque producit eum ta bernaculo, per agmina iam discurrebat proficisci parantia. & quom' amacis adinque lapidem quartum porrigebat, amegentiam clare quosia Iouianum audientes Augustum, eadem multo magis son abant gentilitate enim prope periti nominis, quod vna litera discernit, Iulianum recitatum arbitrari sunt deluui magnis favoribus, ut solent: verum cum incurus ille visus & longior aduocaret, suspicati quod acciderat, in lachrymas effusi sunt omnes atque lactum. Quod signum quidam equitatis praericator in ultimo rerum spiritu factum criminatur improprie, nauticus idem iustus inculcabit, amisso periculo nauis in magistro, saucientibus flabris & mari, quod clauso regonia nauis iustibus periculi socio commiserunt. Hu ita caco quodam iudicio Fortuna peracta, Iouianorum signifer, quos Varonianus venerat, dudum cum nono discipulo Principe, etiam non primato, et patri eius obiectator inmoderatus, periculum ex inimico metuens, iam communia supergresso, discessit ad Persas. Data dicenda copia quaereret, docet Saporem iam propinquantem, extimulo quem verberabat, turbine concitato caloniam, ad vnoam Impe-

ri Iouianum adhuc protectorem usum in certem quendam ac mollem. haec de Iouiano non inter se tantum Gentiles verbis infensi miscbant, sed vnus ex illis ad Saporem transfuga, in tanta certum angustia Romano exercitu constituto, calumniatus est, malens Persarum Regi, quam Christiano Imperatori milites subdi, quem a calonibus, nempe viliusum & militem feris electum obiectat, per nos significans Christianos.

Sed refellitur etiam illa Ammiani calumnia, qua tradit, Iouianum profectorem inflicentem deseruisse: yallum, extorum inspectione suatum, cum ait: Postremum quaedam ultra citroq, ordinantur hostes pro Iouiano, extra inspectis pronuntiatum est tam omnia perdurum, si mira vallam remansisset, ut cogitabat, superiores vero fore profectum, haec ipse, scite sane id tribuens extorum inspectioni, q. quitiq, vel imprudens coniectati facile potuisset. Quia poterat Romanus exercitus retum inopia laborans vna vallam se continere? Sed & quae tanta felicitas, vna profectioe promissum, cum tristiora t. i. libus euenisse sic coniebat? At quo modo potuit Iouianus extorum inspectione, tanta disponere, quem idem ipse Ammianus in fine praedicat fuisse Christianum legis studiosum? Et quid idem eadem exercitus, ciuitatum, provinciarumq, iactant non Iuliano, quem ex insituto laudandum suscepit, sed Iouiano semper adscribit? Quisquam in ea tam seua dile, in iura Romanum coniecit exercitum, ut tam indignas, tamq, lugubres pro federe in eundo conditiones oblatas ab hoste Iouianus suscipere cogetetur? Sed praestat audire Gregorium Nazianzenum hibernibus affectibus sic de his differentem h:

Statim autem post illi mortem, Imperium excipiens, qui post illum in ipsi castris, & in ipsa periculorum flamma Ducem necessario requi rene, nominatus fuerat, vir ut alio rebus, ita pietate clarus & insignis, atque Imperatoria sanis oris maiestate praeditus: cum nec manus com Persi conferre, nec progredu illo modo valeret (licet a loquo magno dicitur animi & a lacrimis in eo distiterari nihil posset) quod milites manibus & animis & sp. fracti debilitatis, essent: castra mouere, copiasq, reducere satagebat, idq, ut tuto sibi facere liceret, laborabat perinde atq, non Imperij, sed claudii hereditatem consecutus. Quod nisi Persae moderate villo ha reuertes (hoc enim apud eos in more positum est, ut nodum in praeperis reuolant) aut aliud quiddam eorum que senta se debentur metuentes, ad pacisq, incendias, easque adeo inopinat as, equi atq, plenas animas conseruissent: ne reuiter quidem v. dicit soler exercitus superesset: vsque adeo eys ad manum Persae habebant tam in terra sua dimicantes, tam etiam ob ea, qua conuigerant, animi elati. Felix enim aliquis rerum successu tam vni habet, ut spem quosq, latam futuri afferat. At tunc ille totus meo erat, ut exercitum inuolumentum seruaret, nervosque Romanis reuolueret: ne uentum erant, est rem male gesserat ob Duce, nempe Iuliani, potius temeritatem, quam ignauiam suam. Persae vero conditionibus turpibus sane, Romanorumq, manu ac potentia (vs breuissime dicam) indignis, sed adu percolerunt, quorum nomine si quis, ab Iouiano Iuliano, Iouianum criminandum censat, meo iudicio perquam iniustus est eorum, qua acciderunt estimator. Non enim, qui decessit, spica est, verum illius, qui sementem fecit: nec enim incensum a spem audiam est qui ignem extinguere potuit, sed qui excitauit. Atq, illud Herodoti de Samurum tyrannide commode dixerim: P' esten hanc istiam quidem consuit, ceterum induit Aristagoras, qui antea sora sui facta excepit, haec tamen Gregorius.

In eandem quoque sententiam haec Chryllostomus i: Ideo, nempe Iuliano, tam turpiter mortuo, cum viderent milites in exercitu se periculo constitutos, cum hostibus pepigerunt: quibus cum inuicem recipissent, abscissuras se a loco locorum omnium tutissimo, eodemque regionis nostrae tanquam muro quodam inexpectabili, barbaris humanis erga se nati ita euaserunt, atque e multis pauci reuicerunt, & ipsi essent admodum corporibus, erubescens ab fudera cum hostibus palia, coacti vero illi per insidiantiam patris boni celere. Hic viderat spectaculum quilibet captiuitate miserabilis. Nam vrbu illum cines, nempe Nilibus, a quibus gratiam aliquam expectabant, quod suos omnes intus, muri instar, in portu collocarent, pro omnibus semper ad omnia pericula obiecti, ab his hostilia omnia passi sunt, propriis domibus atque agro relicti, solum vertere coacti, & a maiorum suorum possessionibus auulsi: & quidem iniuriam a suis

CXVIII. REFELLITUR AMMIANVS. IULIANO POTIVS, QVAM IOVIANO ADSERI BENDI CLADES IMPERII. h. Gr. Nat. or. 3. in Iul. CXIX. FOEDERE INITVM CVM PERSIS. CXX. i. Chryst. aduersus Genuci.

a Chryz. de laudib. Pauli cr. 4.

à suis accerant. Hunc nos fuitum ab egregio istius Imperatoris...

CXXI. CONDI- TIONES ICTI FOR- DERRIS. b. Ammia. lib. 23.

NIIBIS DATA PARSIS.

c. Zofimus. lib. 2.

d. Gennad. de ur. it. lib. 1.

SINGAR. CIVIS VAGI.

e. Plin. lib. 5. c. 24.

CXXII. INSPERA- TA PAX ROMANIS AP. VLIIT.

f. R. in lib. 2. c. 1.

CXXIII. IOVIANVS AD ETH. MECIS DE- RESVS.

g. Val. Ter- t. in Iulian. h. Apud Sib. d. Nicom. lib. 10. c. 10.

Quoniam autem fuerat fœderis in annos triginta cõ- ditiones indignas...

At hæc data ditæque maxime videnti possent: cæterum item ipsam statumque eius temporis acerratus perpendentibus...

Deridibatur enim inquit Suidas g'cantiens & versibus alio detortu...

Quod nisi detraha tunicas, togas, pudentas...

Subdit his Suidas: Anas autem quidam polibritidnem & mag- nitudinem eius confutavit...

Cum autem à Iouiano complura Christiano Principe digna esse præfata, certum sit de illo tamen dubitatum à me fuit...



Vides prominentem in acumine Labati Crucem, erat & in Labaro Christi nomen in exitum...



QVID IN IOVIANVM ANTI- CHIEN- TIBUS GENTILES

CXXIV.

CXXV.

Et ne

CHRISTI 363. Erre quid dicitur... Sed & Theo- Conspicitur legem... Subdit autem...

EPISTOLA ATHANA SII EXAY NODO AD IOVIANVM IMP. * TOTUM a Athan. de fide ad Io- nian.

Decora a & eximia carere in Principe, non dissimulanda. Et verum collesum cupidum inueniuntur, ut vera co... tunc sit in manu Dei. Cum igitur pietas tua cupiat a nobis cognoscere Ecclesie Catholicae fidem: Deo propterea gratias habito, nihil nobis consultum visum, quam ut fidem a Patribus Nicensibus in tuo religiose animo recitari. Huius enim fidei assemtatores & nihil multisarum insulati sunt, eo quod non ab obsequio drianorum scitis, & hereses & schismata in Ecclesiam introducere, cum tamen vera & pia in Christum fides ex sacris litteris & liquet & agnoscat. Has enim sancti viri imitati martyrum subierunt, & nunc resolu: a corpore cum Domino agunt. Mansisset hac fides illa se perpetuo, nisi malitia quorundam hereticorum tam depravata causa fuisset. Arum enim & socy illam vitare conati sunt, & cui loco heresim introducere dicentes Filium Dei ex non entibus extitisse, & creaturam, factumque, & mutabilem esse. Multosque ha verbis deciperent, adeo ut qui aliquid esse viderentur, illorum blasphemias: sedulati sint.

CXXXIV.

Quapropter Patres quamprimum Nicae in Concilium venientes, eius verba anathemate condemnarunt, & Catholicae fidei confessionem scripto tradiderunt, ut eam vobis, promulgatione inculpabili heresicos per secliaris excitatum restitueretur. Ea igitur sincere vobis per omnes Ecclesias & legatur & pradicabitur, cum quidam Arianorum heresim renouare cupientes, hanc a Patribus Nicae asseriam fidem capere contemnerent, pra se ferentes ab ea non dissentire: cum interim vera eam inficiuntur, male interpretantes consubstantialitatem, & blasphemias dicentes in Spiritum sanctum, quem creaturam & a Filio conditum assererent.

CXXXV.

Non igitur conscientiae ex huiusmodi blasphemias non lenibus populum Deica dicitur pergeri, necessarii tibi fidem Nicae Patrum confessionibus confirmatam porrigere studimus, ut tua pietas & ea, qua ibi excellentissime scripta, & quantum erent illi, qui aliter sentirent, intelligeret. Cognosce igitur, religiose Auguste, hanc esse, qua a condito eius praedicata sunt, & quam Nicae Patres congregati agnoverunt, eiusque suffragatrices esse omnes omnibus in locis Ecclesiis, sine in Hispania sint, sine Britannia, Gallia, Italia vniuersa, Dalmatia, Dacia, Mysia, Macedonia, sine vniuersa Graecia, tota Africa, Sardinia, Cypri, Creta, Pamphilia, Lycia, Illyria, Aegyptus, Libya, Pontus, Cappadocia, stidem quoties nobis vicina sunt, nec non & Orientis Ecclesias, paucis admodum exceptis, quae Arianae opinionis sunt. Omnium enim istorum & adhuc longinquiorum animis experimentis cognouimus, & scripta habemus. Nec te lateat, quomodo Imperator, quod iametsi pacis fuit, qui huius fidei detegent, eos in vniuersa Orbis Catholicae fidem sequatur, & ipsi lanquidum Arianae heresi infesti fuerunt, & non acerime pietati obstant, praudicium facere non posse. Nobis autem, ut tua pietas cognosceret rem alioqui sibi cogitant, opera pretium visum est fidem Nicenam Episcoporum confessionibus approbatam subnectere. Est igitur fides a Patribus asserita huiusmodi: Credimus in Deum Patrem & c. Symbolum enim Nicenum, iam superius recitatum, in eadem epistola descriptum habetur: post illud vero haec sequuntur:

CXXXVI.

In hac, Auguste, omnes oportet re mere, ne, quicquam inde transmutare, artificios contentioni vobis, verborum, quod faciunt Arianis, qui ex non entibus Filium Dei extitisse, eundemque, non fuisse, autem quam feret, cum deniq, creaturam, factum, & mutabilem esse dicunt. Ille enim (quem admodum praediximus) Synodus Nicena anathematis auri istiusmodi heresim, & veritatem fidem confessionibus approbavit, ne, leui aut simpliciter ratione Filium Patris similem esse assererent, cuius, (ne ex leui re Deo simili, sed verum Deum ex Deo haberetur) consubstantialitatem esse scripto tradidit: quod proprium est genuini & veri Filii, veri & naturalis Patris. Sed nec alienant Spiritum sanctum a Patre & Filio, sed cum vna glorificauit cum Patre & Filio, & in vna sancta Trinitate fide, eo quod vna sit & sancta Trinitate Deitas. haecenus Athanasii epistola ad Iouianum ex Synodo scripta: sed diuersae editionis apud Theodoretum habetur, in qua verba illa in eius exordio superabundant, quibus dicitur: Imperium pacate & tranquille ad multorum auiuram curricula administrabim, que cum in originario exemplari desint, ab aliquo Aiano fuisse addita, par e & credere, nempe ut leuitatis Athanasius argueretur, falsisque vates pariter haberetur, cum Iouianus in Imperio nec anni vnius periodum absoluerit.

CXXXVII.

Hac perlecta (inquit Theodoretus b) epistola, tum cognitio Imperatoris, quam de rebus diuinis imberbat, confirmata est, tum

amor eius erga eandem exardescere cepit. Sed haud segniores fuerunt haeretici, qui praecoccupati a animo eius, obuiam redeunt in Perisile procellerunt; de quibus haec So crates: Imperatore Iouiano ex Persis reuerso, tumultum in Ecclesia de integro excitatum est. Episcopi autem, dum frequit Imperatoris sua ipsorum fidei asserurum exspectarent, alius alium praeritare contendunt. Imperator quoniam perpetuo fidei Consubstantialitatis adhaeserat, omnibus respondens, se eam pralaratum; perq, litteras Athanasium Alexandria Episcopum bene animo esse iubet. & infectus d. Verum Christianorum res non adhuc pacata tranquillae fuerunt. Nam qui duo se religionis sectionibus praerant, Imperatorem adueni, rati sibi liberam ab opotestatem permitti contra aduersarios pro arbitratu dimitandi. At prius qui Macedoniam appellabant, libelli illi offerunt postulant, ut qui Filium Patris dissimilem asseruerant, si ab Ecclesia excederent, ipsi, in eorum iustitiam loca. Huius vero supplicii libelli auctores fuisse Basilium Ancyra Episcopum, Siluanum Tarfi, Sophronium Pempopolis: Paphnium Zenonem, Comanorum Leontium, Callistrates Claudiopolis, Callabalarum deniq, Theophilum.

Imperator, accepto eorum libello, ipsos absque responso dimisit, haec verba dumtaxat locutus. Ego contentiorem vobis profectum: eos, qui concordia dediti sunt, concilio amor, vultorq, Quo cum ad aures aliorum peruenissent, sciam illorum, qui contemendi praedicta flagrabant, permulserunt. Quos Imperatoris est ea sententia, Praeterea eodem tempore, cum Acaianorum mores, qui ad contentiorem erant valde procliu, patefacti fuerant: tyos quam illud ipsum hominum genus ad Imperatorum voluntatis satisfactionem se semper comparasset, satis per se intellectum. Nam hi Antiochia, qua est in Syria, in vnum coacti, cum Melitia, qui paulo ante se ab eorum communione segregauerat, fideiq, assererat consubstantialitatem in colloquium reuocati. Quod propterea ab illi factum fuit, quia cum in magno honore esse, qui tunc ibi erant, animaduerterent, illi igitur libellum componere, consubstantialitatis fidei Niceni Concilii ratam facere, libellum deniq, Imperatori offerre instituerunt. haec Sociates.

Sed antequam libellum eorum haereticores, de Acaio Episcopo Caesareae Palaestinae illud praependendum, quod & attigisse vidimus Socraem. Homo ille omnium deterrimus, fax, lucetque totius Catholici orbis; cuius tyrannidem cuncta vbiq, locorum poitice Ecclesiae expecterant; quique non tantum fidem Nicenam procul abiecit, sed & haereticos illos infectatus fuit similitudinem qualemque Filii Dei cum Patre amplectentes; & Semitarianos, quod non penitus in profundum lapsi viderentur, detestabatur. hic, inquam, qui dum Arianae haereticus fuit Constantinus Imp. regnauit, eadem in omnibus obsecutus, perpetuo illi perfidia in dunt in haesit: verum statum mutatum vidit, translatumque Imperium in hominem Nicenae fidei professorem, Athanasium studiosum, & Orthodoxorum omnium amantem; mox timore correptus, ne quod in Catholicos Episcopos saepius fecerat, cum illis Ecclesias abstulit, profectusq, & in exilium eos abiecit, id ipse tunc pateretur; coactum pietate simulata, ad Catholicorum castra se contulit; & primus omnium vaser ingenio, antiquus Proetus, aliam formam induens, conatus videri Catholicus, libellum confecit, quo se fidei Nicenae professorem exhibuit. Id cum compleris alii, tum deniq, Suidas et illarum sui verbi: Acaius Caesareae Palaestina Episcopus Iouiano libellum fidei Orthodoxae scripsit, Synodum Nicenam comprobans. Non postquam praeterea non mirari, quantum reuertit in regno Principem palam profiteri se vere esse Catholicum & Orthodoxae fidei acerrimum defensorem: nam plane fit, ut haeretici tum erubescant, tum etiam timeant videri se aliter se fidei Principis aduersariae allecatores: indeque accidit, ut vel timore correcti recantent palinodiam, vel robore suffulti fideam, lateant, & alio procul abscedant. Quod si eis semel illi gratas praebuerit aures, iidem & cor quoq, sibi vendicent Principis, & quasi ex eius numi omnia liceant, nihil non audeant atq, cuncta pro arbitrio gerant.

Quod autem ad Antiochenum Concilium per Meletium ibidem Orthodoxorum Antifitem collectum spectat: interfuerunt ei viginti septem Episcopi, quorum notitia in subscriptione epistola Synodalis ad Iouianum

HARITICA SYDENT INSINRA RE SE IMPERATO. XI. C. 20.

d. Secra. lib. 344.

CXXXVIII. IOVIANO SIGMA LENTERTIA.

ACACIVS ALTER PROTEVS FIDEM MYAT CYMIMPERATO. RE. CXXXIX.

c. Suid. de rebus diuinis.

CXLI. CONCILIVM ANTIOCHENVM.

Impe-

a. for. et. h. i. c. 21. 6. 7. 4. CXLII.

CXLII. HIERONIMI QUI INTER VII. CONCILIO ANTIQ. CHENO. * MATH.

CXLIII. HIERONIMI PERMISSO LIBRE AGRE, QUI DOLO CPIL. BANT VIBRI CAL. THOLIC. b. h. a. r. u. j. 6. 11.

CXLIV. HIERONIMI CONSTANTIA SY. GILLATA A THEM.

Imperatorem data leguntur. Hingitur cum in vni conuenissent, absq; aliqua alteratione prolatam in mediu Nicenam fidem, eandemq; recitatum atq; recognitam, eomunibus; nemine refragante, comprobauere iustitiam, illiq; ipsi, qui per tot annorum curricula eandem impugnant, quasi longoinfanti expegefacti lethargo, reuipiscentes, absq; tergiversatione aliqua cognouere, atq; suo ipso tum chirographo munuere, te ibentes omnes ex Synodo ad Iouianum Imperatorem epistolam, cui & atextuerunt, quam receperant, Nicenam confessionem. Potro ipsa epistola ab eis in Synodo scripta sic se habet:

Sanctissimo Deo, carissimo Domino nostro Iouiano Victori Augusto Concilium Episcoporum Antiochie in vnum ex variis prouinciu conuocatum S.

Tuam pietatem, Imperator sanctissime, cum primis laborare, vt Ecclesia pax & concordia stabilatur nobis exploratum est. Neque sumus nescij, te sapienter considerasse formam vera & Orthodoxa fidei ad hanc concordiam confirmandam valere maxime. Idcirco, ne in eorum numero, qui doctrinam veritatis adolterare student, habeamur: visum est, tue prudentie significare, quod fidem sancti Concilij olim Nicæa congregati & approbati, & reuerenti. Quandoquidem vocabulum Consubstantialis, quod quibusdam videtur parum recte in capitulo, est probe à Patribus commodaque interpretatione explanatum. Que quidem interpretatio ostendit, Filium ex Patris substantia genitum, Patri secundum substantiam similem, & neque affectionem vllam in eius inexplanabili generatione debere intelligi, neque vocabulum substantia apud sanctos Patres ad consuetudinem Græci sermonis capi, sed ab illis poni ad euerendum illud pestiferum dogma, Christum scilicet esse nihil ortum esse, ab Ario impie inductum, quod etiam isti Anomiani, id est, qui Filium Patri dissimilem statunt, imper exorti, multo audacius impudentiusq; ad Ecclesie concordiam labefactandam assueverant. Quamobrem exemplar fidei ab Episcopis Nicæa coactis exposita (quam sane vehementer amplectimur) huius litteris, quibus animorum nostrorum sententiam tibi declarauimus, subiungere placuit. est enim plenum eruditionis & doctrine, seque habet ad hunc modum: Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, & quæ sequuntur Nicæni symboli confessionis, cui mox inhererebatur Episcoporum subscriptio à Socrate recentita his verbis:

Ego Meletius Episcopus Antiochie, ea, quæ supra scripta sunt, fector me approbare. Ego Eusebius Samosata Episcopus eodem modo. Eugarius item Siculus, Vranus Apameæ, Zosimus Larisse, Acacius Casarea, Antipater Cæsi, Abramius Primorum, Arifonius Steleocopolis, Barlamenus Pergami, Vranus Melitina, Magus Chalcædonis, Eustychius Eleutheropolis, Isaacus Armenia maioris, Titus Bosporani, Petrus Sypporani, Pelagius Laodiceæ, Arabianus Antri, Pifo Adanorij per Lamydionem presbyterum, Sabiniamus Zenonatus, Athanasius Ancyra per Orphitum & Actium presbyteros, Irenio Gaza, Pifo Augustus, Patricius Palti per Lamydionem presbyterum: Anatolius Beroensium, Theonius Arabum, Lucianus denique Aroerum Episcopus. Hunc libellum in Sabini libro, qui Collectio rerum in Concilio actarum, inscribitur iuuenimus.

Ariani igitur in hac Synodo ream antepalmodiam, non tantum ad Catholicam religionem recepti, sed & in gradu Episcopatus permixti sunt agere, si quis Ecclesiam retinere. Imperator autem in modo ex Synodo epistola siue libello accepto, hereticorum calliditate non probe considerans fidemq; illud simulare Catholicam, & praeterea vel gratia modo huc, modo illuc leuissime impelli; ne concordiam in Ecclesia ex dissimilibus, immo contrariis minime, sibi inuicem coherentibus, ac prouidentem firmam, sed labantem vi ab iniuri excogisse videretur, isdem hac oratione respondisse b: Senemini quidem qualemcumq; fidem amplectandi molestiam exhibitur; sed eos praeter ceteras beneuolentia & honore prosecuturum, qui Ecclesia ad concordiam adducenda antores se ostenderent. hac tunc illi Imperator, vt in officio contineret, quos iam in vnum diuersa ratio conuinxisset.

Ista quidem de hereticis pro conditione temporis fidem mutantibus lepide fugillauit Themistius philosophus ea oratione, quam, Consularem, inscripsit, illis verbis: Eo non Deum, sed purpuram coluisse, curipos, admodum similes esse, qui modo in hanc, modo in illam partem precipitatur. Meminit eiusdem Antiochenæ Synodi Hieronymus in Chvo-

nico: sed deprauatus est sane textus, quia restituitur, vt dicat: Synodus Antiochie à Meletio & suis facta, in qua Homofio & Homofio reiecto, medium inter hoc Homofion receperunt; & Macedonianum dogma receperunt. Post hæc edita missam ab amico doctissimo Frontone Duceo hanc, quam subiicimus, accepimus schedam de germana lectione & restituitur textus Sancti Hieronymi, quæ sic inquit: At in codice manuscripto S. Victoris ad muros Parisiensis urbis, & in alio pluribus ita legitur: in qua homofio, anomoque reiecto, medium inter hoc homofion receperunt, & Macedonianum dogma vindicauerunt. Pergit: Que lectio plane vera est & legitima: nam & uerba dicuntur Christus, id est, eiusdem substantia cum Patre à Catholicis ab Ariano vero aversus, id est, dissimilis substantia. Meletianum vero inter medium quid meditati, & quoson adinueniant, id est, vt dicerent, non eiusdem, sed simili substantia esse Filium, atque ita discrimen erat vnius litteræ id est, & quæ in inserta. Sane quidem apud Socratem libro tertio, cap. 21. & apud Sozomeno libro 6. cap. 4. plane fallax & infidiosa videtur assertio, & eius in interpretatio à Meletiano: sic enim loquitur, Filium ex Patris substantia genitum, Patri secundum substantiam similem. At eorum dolos reteggit sanctissimus Athanasius in refutatione hypocrisis Meletij, Eusebij, & Pauli Samosatensis, siue quis alius ab Athanasio tom. 3. Qui enim, inquit, Filio admittit, ne sit consubstantialis Patri, sed similem eum statuit, Deum eum esse negat. Hæc utque in scheda. At ex ea primo dicendum, huiusmodi lectione veteres omnes mendaciam arguendos esse, qui dixerent, ab eisdem Ariano comprobata esse Nicenam fidem: attamen post Socratem, & Suidam superius citatos, qui proxime recitandus est Marc' Minus & alii, asserunt, dictos Arianos in hoc Concilio Nicenam fidem esse professos. At si assensum Patri Filio similem, non consubstantialitatem, non vtiq; Nicenam fidem professi essent, sed magis Macedonianam perfidiam, qua negabatur consubstantialitas, & asserbatur Filij cum Patre similitudo. Sed nec negari potest subscripsisse eodem Arianos Nicenæ fidei, cuius Symbolum in sua ipsorum synodali Epistola ad Iouianum Imperatorem intexuerunt, vt nuper est proditum, secundum quam ipsorum subscriptionem Marcellinus ipse licet ichismaticus presbyter Romanus, secta Luciferianus, cum huius Synodi mentionem haberet confirmatq; hereticos Episcopos pernitentes cum professione Nicenæ esse receptos; haud tamen putauit iure factum, quod cum Episcopi titulo in suis ipsorum Ecclesiis permixti sint permanere: id quidem magnopere detestatus est eo libello, quem ad Theodosium scripsit. Quin Socrates, vt vidimus, testatur expresse, Arianos in hoc ipso Concilio consubstantialitatis Filij cum Patre assensos esse, adeo vt non Arianos tantum erot, sed & Macedonianos videri possent in hac Synodo esse damnatos. Ex horum igitur firmissima assertione dicentium, receptam in hac Synodo ab Ariano Nicenam Synodum, eum voce consubstantiali, facta est recitata superius restituitur textus San. Hieronymi. Verum tamen quod intelligi possit ex sua ipsorum Epistola ad Iouianum Augustum, Arianos non simpliciter vocem receperisse consubstantialitatis, neque absolute Nicenam Symboli professos esse, sed appolito sui ipsorum interpretatione, qua dicerent, ita Patres in Nicæno Concilio vfos esse ea consubstantialitatis voce, vt significarent, Filium Patri similem secundum substantiam: vt quoquo modo dicta lectio codicis sancti Victoris subsistere poterit, ita dicendum, non nisi ad fallendum, & circumuendum nonum Imperatorem, nominibus Nicæni Concilij & consubstantialitatis, esse vfos hæreticos Arianos, id tantum luctatos, vt ex Ariano euaserint Semiariani, non autem penitus orthodoxi. Sicque non expresse, vt ponitur in codice S. Victoris, receperunt verbum consubstantialitatis (nec enim id potuit sensisse & scripsisse S. Hieronymus) cum intexuerint illi suæ ipsorum Epistolæ Synodali Nicenam Symbolum, cui & subscripserint, sed quod (vrdi cum est) per dolum malum, captiosam fallaciam, atq; subdolum interpretationem videri voluerunt Orthodoxi Nicenæ fidei professores, qui re ipsa essent Semiariani, cum Macedonianis sentientes.

STIO PHILOSOPHO R. MA.

S. HIERONYMI TEXTUS RESTITUTVS

S. 11



CXLV.

EVZOFVS
EVLVCS
AGVNI
CONTRA
ATHANA-
SIVM.

8. Sept. 1.6.
63.

CXLVI.

b. ep. h. 63.
ATHANA-
SIVS VOCA-
TVS AB
IMP. APO-
TIOCHIA-
M.
C. SOZOM.
E. J.

LVCSVS A-
RIAN. RE-
VICITVR.

CXLVII.

CONTEG-
ETREVS
INTEKVI
TALIM
ATQVE
PAVLIN-
VVM.

d. Sept. 1.6.
63. 27.

VITALIS
ANTIO-
CHENSV.

CXLVIII.

Qui autem in haeresi Ariana perniciter perseveraret abique timore aliquo vel eub: cenra staterunt, quomodo omnium signifer videbatur Euzoius Ariatorum Episcopus Antiochia: hic conatus fuit ab amicitia & cultu Athanasii Imperatorem erga cum propensioris intellegere. Mollit hoc Euzoius, machinaturque Lucius Arianns presbyter Alexandrinus, qui ad eundem Imperatorem veniens plarimas in Athanasium accusationes plane calumniosas intulit. Athanasius vero, cum suis consilio, Antiochiam ad Iouianum se contulit, de cuius aduectu Antiochiam, Sozomenus a totius rei gestae sciens reuens, narrat sic dicere: Dum haec geruntur, Athanasius etiam Episcopus Alexandrinus, consilio suo cum quibusdam familiaribus suis communiato, necessarium putavit, Imperatorem, qui Christianus erat, visitare, atque profectum Antiochiam, postulata sua imp. exposuit. Sunt tamen qui dicunt, Imperatorem cum ad se accessisset, ut quid de religione & sana doctrina agendum esset, ab illo cogitaret. Vbi res res facta fuit, quoad cum fieri poterat, constituerat, de rebus copul cogitavit.

Vocatum namque litereis Imperatoris Athanasium se Antiochiam contulit. Et sic in Epiphanius b. dum ait: Hic fuit Imperator cum multo honore & literis fide dignis ad Episcopum Athanasium scripsit, ipsique accessit, & amplexum est, & dimisit ad proprium thronum: ita ut res successerit Ecclesia sancta Episcopum, & ad modicum tempus consolationem imminente haec ipse eadem quoque Rufinus. At Sozomenus mox subdit de praesens Ariatorum studium tum temporis in Athanasium, his verbis: Euzoius autem Episcopus sanctae Arianae Antiochie, Probatum eum quibusdam sanctis eiusdem Alexandriae antesignanum consistere laboravit. Lucius igitur genere Alexandrinus, vni ex presbyteris, quos Georgius ordinaverat, cum Euzoius timor, fautores istud sustulissent, ad Imperatorem accessit: graviter criminatur Athanasium primum quod toto tempore, quo Episcopatum gesserat, criminibus implicatus tenebatur: deinde quod a superioribus Imperatoribus saepe erat exilio condemnatus: postremo quod audierit discordia in synodo & tunc lucus exierat. Itaque postulat, ut aliter suo loco Ecclesiae, Alexandrinus crearetur Episcopus. At Imperator (narrat enim insidias, quae erant tum Athanasio paratae) criminibus illi illas venturam assultant: sed Lucius quidem cum invidiam aduicium in mandatis dedit, ut quiesceret: Probatum autem & alijs eum, qui eum se habebat, vixote huiusmodi tum multum auerteribus, impetrat, ut tandem modestius desisteret. Athanasium vero, qui in se ipsos, ingressus & colloquium ei carissimum reddiderat, misit in Aegyptum cum mandato, ut quo fieri liberet modo, Ecclesiam & populum regeret. Nam dicitur illum tum ob virtutem, qua praeditus erat, tum ob viam pie aeternam, tum denique ob prudentiam praesentiamque doctrinam laudasse plurimum. Ad hunc modum ergo fuit in Concilio Niceno statuta, quoniam ad aliud tempus statum interdictum (ut supra docuimus) appropinquata fuerat, tamen illo Imperatore regnante, caput denovo exultit. haec Sozomenus.

Ceterum inter ipsos Orthodoxos, constat semel schisma tempore Iuliani, inter eos inquam, qui in haec habent Meletio, atque alios, qui se abantur Paulinum ibi (ut dicitur est) Lucifero creatum Antiochenum Episcopum per se se abant: immo his Iouianus temporibus, occasione Vitalis exagitantis Paulinum, magis magisque exacerbatum est. Inter et sic Athanasius hoc tempore, dem Antiochie esset, inter utrumque sequebatur, ut eos inter se dissidentes mutuo conciliaret, sed minime valuit, Vitale aduersus Paulinum pertinacis concitatio. At quoniam hic Vitalis fuerit, primum ex Sozomeno dicendum est: Erat hic (inquit) presbyter Antiochenus, Nicene fidei assertor & propagator sui Meletio confiteatur, ut fuit qui alium, ob quam videretur rationem & merito speculato per illos, studio etiam erga eos prae fuit simplicitate, ac propterea a populo suo in veneratione dignatus: qui ob indignationem quondam aduersus Eleutherium compositum, quod se contemptum haberi videret, ad hostem Apollinarem haec de Vitale Sozomenus.

Accusatur autem a Vitale Paulinus haeresis Sabelianae: cuius rei gratia, ut ea omnino suspicione careret, scripta fidei Catholicae confessione, coram Athanasio hoc tempore Antiochie commorante, se purgavit: quam Epiphanius recitat, dum de altercatone illa, quam ipse

habuit alio post tempore ibidem Antiochia cum Vitale, eiusmodi narrationem mittit: Antiochia constitit, cum rama & germinibus ipsorum, Apollinarianum videlicet, congressi sumus: inter quos Vitalis Episcopus fuit (hunc enim Apollinarianus Antiochie filio delegavit in Episcopum) & penitus omnia huius viri vita fuit & conuersatio. Dicebamus autem consulentes & rogantes, ut concederent esse cum Ecclesia Catholica, & funderent contentio sum dictum. At Vitalis dicebat: Quod vero est, quod in medio positum nos separaret? Habet enim hic diffensionem aduersus veterandam quendam virum ac insigne Paulinum Episcopum, & Paulinum rursus aduersus Vitalem: a nobis acceptum. Cum itaque superemus ambo ad pacem concordiae facere: vultebatur enim uterque Orthodoxam fidem praedicare, & uterque didicimus habebat ob quodcumque causa praetextum: Vitalis enim obprobribat Paulino dicitur a Sabelio acceptum. Quapropter nobis ista praesentibus alijsum in totam a societate Paulini: Donec ipse Paulinus cum electione conscripta nos persequatur, enim iam antea assensionem fecerat, se purgandi gratia apud beatum Athanasium. Obtulit enim & tradidit nobis ipse exemplar eum subscriptione, & clare habens de Trinitate, simulq; de integritate incarnationis Christi, manum ipsius Athanasii scriptum. Eam editionem subiunxit, & haec est:

Exemplar manus Paulini. Ego Paulinus Episcopus sic sentio, quem admodum tradidit accepti a Patribus: esse & subsistere Patrem perfectum, & subsistere Filium perfectum, & subsistere Spiritum sanctum perfectum. Quapropter etiam recipio praescriptam interpretationem de tribus substantijs & una essentia, itemque eos qui sic sentiunt. Pium enim sentire & confiteri Trinitatem in una Deitate. Et de incarnatione Verbi Patris propter nos facta sic sentio: relict scriptum est, quod secundum Ioannem, Verbum caro factum est: non enim secundum impensissimos, qui dicunt, transmutationem ipsum passum esse, sed quod propter nos homo factus est ex sancta Virgine & Spiritu sancto genitus. Neg enim inuinationem, neque seorsum exorsum, neque mentis exorsum corpus habuit Saluatoris, vni manu Athanasii habuit. Non enim possibile erat Domino propter humanam naturam, mentis exorsum esse corpus. Unde de rebus eos qui reprobandi sunt, quam conscripti sunt Patres Niceni, & quoniam conscribitur aut esse essentia, aut conscribitur autem esse Filium Patris. Desider enim & eos, qui dicunt Spiritum sanctum factum et naturam per Filium factam, Insuper autem & deservit Sabelij & Photini & omnem haeresim: proinde ipse secundum solum Niceneditatem & secundum omnia praescripta, haereticus Paulini professio Antiochie coram Athanasio dicitur: ex qua E. dom est, ut eius communionem Athanasius in posterum a fide reuocavit. Ceterum eiusmodi altercationes inter Meletium, Paulinum, atque Vitalem, amplius ibi odii radicibus propagatae, adhuc Sancti Hieronymi tempore videntes erant. Dicemus de his igitur saepe meritis quae pluribus, at hic modo satis de contentione hoc anno Antiochie agitata.

Hoc eodem anno, cum adhuc Iouianus Antiochie moraretur, haec Christianae religioni in omnibus consulatum vultus, ut quae fuerant in Iuliano corrupta, iniuriam essent, atque diffusa componerentur: ita & odium idololatricam Imperatoria aedonitate forexit: quippe quod tum Charris in Mesopotamia, tum Antiochia (ut superius didicimus est) in lucem prodita esse in excedenda facillima Iuliani, quibus humane hostie in abditis domorum recessibus caelestis erant: eademque offendit a pijs in detestationem facile impetrat. Quod sicut Genilibus perpetua ignominia cessit atque dedecori, eorundemque istam atque superbia Impensio Iuliani in immensum auctam compellit: ita cum Christiani Imperatoris, tum etiam fidelium omnium animos aduersus deorum cultum magno perere exae tantit. Auctor est Sozates g. iussa a Iouiano delata, Genilibus laedi, & sacra cellare: cum & quia pud Iouianum primum locum tenere viderantur polliari philosophi, praeter timore pallia posuere: aut enim: Sub idem tempus G. nihilum delibata occlusa fuerit. Gentiles ipsi alij alij in locis se occultare: quoniam autem: pallia deponere, & communi vilitate, habitu viti capere. Cetera illa & scelerata sacrificia, quorum labe sepalamus contumabant, & quibus regnante Iuliano se exstiterant, omnino fuisse sublata, ita Sozates. Ceterum haec philosophis contigisse potuerunt timore Chris-

Epiph. h. 77. QUID DE VITALIS EPIPHANIVS.

CXLIX. PAVLINVS EPISCOPI ANTIOCHENI FIDELI CON-FESSIO CO-RAM A-THANA-SIO.

CL.

1 Theo. 1. 3. 6. 11.

1000. RVM TEM-PLA CLAV-5A, ET SA-CRIFICIA VITIA.

8. Sept. 1.6. 3. 20.

8. Sept. 1.6. 3. 20.

CHRISTI 363. 364.

philosophum: quod philosophi acceptum: illarum enim quae illarum: ut Enanphos profectus: Peridem se cum: etiam magis celestem Iouianus adromitus Valerium Imperium, et generiter infestat. Illud quoque: car, ut templam: dno exerecar: idem idem inligit: cephorus & tradit: praesentis finem: vna cum filio Va-Constantinopolit: igit, quod Anno: per continuis die: inez: omnia no: que euentus facti.

LIBERTI Annus

ANNO Christi 363. Iouianus cum Iannini, quibus nisset Ancyram collegam filio Camy: inde per daltanam dicitur: & Rhythymum: lio ardoris Senatus: roni coram illo: poli ratiati cor: penus de eadem: tatem, qui ap: saginibus distan: dem, quoniam: sed in praeter: vltia ad conspici: ad hunc modum: nam dea oratione: esse, cum propere: praeritanti hanc: tatem: facit postremo: purpuram collig: multilacram mag: bant ad Consti: factis hic ea, qu: Cum igitur Lan: dultant, qui: lino de exau: qn & libidit: fure enim rece: rill, relicto: aut certe ex collu: Sunt qui dicunt: conuatur, vede: Ceterum es: tum vapore: ritem in eius c: raturam meatib: quod & saepe P:

stianorum: quod iidem cuncta, quae passi erant, iisdem philosophis accepta ferrent: nam praeter spem omnem, aestimationemque de ipso concepimus, ipse Imperator Iouianus (vt Ennapius auctor est) non delictis illis honoribus profecti, Maximum praefertim, et Priscum, quos in Perfidem secum duxerat Iulianus, tum Philosophia, tum etiam magia celebres: quae forte ex causa diuinum in se nomen Iouianus haud leuiter concitauit. cuius exemplo admonitus Valens, qui post eum Orientale administrat: ad Imperium, eiusmodi genus hominum (vt dicemus) grauius infectatus est.

Illud quoque accidit, cum Iouianus Antiochia moraretur, vt templum Traiani, quod Hadrianus et tanquam diuo erexerat, a Iuliano in bibliothecae locum conuersum, idem instigante vxore cremari: id Suidas atque Nicephorus tradunt. Antiochia autem recessit ante anni praesentis finem: siquidem Kalendis Ianuarii (vt diximus) vna cum filio Varoniano in itinere constitutum, iuratum Constantinopolim, Ancyrae in Galatia ipsum agere contigit, quod Ammianus et testatur. Porro eo tempore, quo Antiochia commoratus est Iouianus, multa (vt idem ait) per continuos dies visae sunt portenta, atque apparere cometae, omnia non nisi lactuosa atque dita pronunciantia: quae euentus facile demonstrauit.

IESU CHRISTI
Annus 364.

LIBERII PAP. IOVIANI IMP.
Annus 13. Annus 2.

I. ANNO Christi trecentesimo sexagesimo quarto, Iouianus cum iturus Constantinopolim, iplis Kalendis Ianuarii, quibus nouis consulibus annus aperitur, peruenit Ancyram Galatiae, adit consulatum; ascito sibi in collegam filio patruulo, nomine Patris sui Varoniano. Cumque inde profectus tandem peruenisset ad locum Dadaftanam dictum. Est locus (inquit Socrates d.) inter Galatiam & Bithyniam iudicis interiectus, ubi Themistius philosophus cum alius ordinis Senatorij viri obuiam factus, orationem suam consulari coram illo recitauit, quam quidem postea etiam Constantinopoli recitauit coram populo multitudine. Haec Socrates, qui & superius de eadem oratione verba faciens, haec habet: Imperator vero, qui apud animum suum propofuerat blanditiam & persuasione diffidentium lites dirimere, respondit, se nemini quidem, qualencumque fidem amplectanti molestiam exhibiturum, sed eo praeter ceteros beneuolentia & honore profecturum, qui Ecclesiae ad concordiam adducenda auctores se ostenderent. Haecque ab eo ad hunc modum gesta esse, Themistius philosophus, commemorat: nam in ea oratione, qua Consulari inscribitur, quam de eo conscripsit, cum propterea magni ornatus Lanibus, quod potestate cuique pro arbitratu hanc, vel illam religionem professus permissa, assertatorum mores praefur resutasset: quod genus hominum admodum facere perstringens, dixit, nemini obscurum esse, eos non Deum, sed porcipiam coluisse. Naeti iam eandem nos orationem, sed mutilatam magna ex parte, quod illis careat, quae spectabant ad Consulatum, nuper per Imperatorem inritum, sed satis hie ea, quae ad argumentum propofitum spectant. Cum igitur Imperator ad dictum locum peruenisset Dadaftanam, qui Bithyniam diuidit a Galatia, improposito casu nocte exanimatus inuentus est. Haec ex Ammiano, et qui & subdit: Super cuius obitu dubitantes emerere complerit. Ferunt enim recentis caelestis uisus illi ferre odorem noxiarum nequitiarum, vel extubero capite perisse susceptione prunarum immensa, aut certe ex collusione ciborum auidia cruditate distem. haec ipse. Sunt qui dicant, vt inter alios Suidas, fungorum, quos conat, veneno perisse.

II. Ceterum ea opinio verior credita est, vt densa prunaru vaporum (ad exicandam enim recens edificatum parietem, in eius cubiculo incense fuerant collocatae) spiraminum meatibus, oclusis, spiritu intercepto, mortuus sit; quod & saepe Romae nostra aetate audiuimus contigisse.

In hanc sententiam sanctus Hieronymus in epistola ad Heliodorum: Iouianus, inquit, gustatus tantum Imperatoribus bonis, favore prunarum suffocatus est; ostendens omnibus, quid sit humanapotentia. hanc eandem sententiam ex historicis sequitur Sozomenus. Decessisse vero eum tradit Socrates h decimotertio Kalendas Martias; quod etiam affirmat Eutropius. Quamobrem ipsum imperasse oportuit menses tantum septem & dies viginti, nam (vt dictum est superius) quinto Kalendas Iulii Imperator creatus est. Porro cum ex hac vita migravit, annum erat aetatis (suae) aegens trigessimum tertium; quod in primis Ammianus & testatur, cui ad stipulantur Socrates & Eutropius; ex quibus omnibus Victor redarguit, dum ait ad quadragessimum proxime peruenisse annum. Sed & in eo pariter corrigendi sunt omnes, qui ipsum Imperatorem non Iouianum appellat, sed Iouinianum: ex antiquorum enim numerorum inscriptionibus manifesti redarguntur erroris. Fuisse autem Iouianum a Gentilibus ritu patris relictum inter Dios, rescripta succedentium Imperatorum huius anni fidem faciunt, in quibus Diuus Iouianus Consul ponitur.

Ceterum ipse Iouianus decedens nullum sui Imperii reliquit heredem, quod improposita mors de successore cogitate non fuerit: nec quem ex ipsius cognatis eueheret in Imperium exercitus Romanus habebat, nam Varonianus patruulus filius, quem secum Iouianus creauerat Consullem, suscipiendo tanto oneri impar erat, & Varonianus parens iam ante decebat, vt filium Imperatorem creatum videre non potuerit: Ianuarium vero Praefectum rebus militaribus per Illyricum, eiusdem Iouiani affinem, absentem exercitus para fecit, quod Ammianus asseruit; qui & mores eius formamque describit.

Cuius quidem intentus adeo inopinatus, si causam ex infenso numine afferre licet (nam diuino arbitrio haec omnia transigi, nemo negat) cum illa praecessisse videtur, quae diximus ex Sardiniano, quod & ac Iulianus, Maximum ac Priscum philosophos atque magos coluit, quorum studiis male omnia in Christianos adeo copiose manantem, etiam illud proxime est subsecutum delictum, dum (quod Ammianus tradit) Nilsum cum peruenisset, exortandum Iuliani sepulchrum decreuit, hominis alioqui ne ceptitia quidem sepultura digni. quamobrem paucos post dies e medio sublatus est. Impio enim indigno esse sepulchro, Iulianus Rex sanctissimus docuit: in aedificatione & ornatu sepulchri, probari acta eorum, qui ibi reconditi sunt, sententia Domini reddidit manifestum. Porro Iouiani corpus ex more eratum, missum esse Constantinopolim, vt inter Augustorum reliquias (nempe in aetio basilicae Apostolorum) recondideretur, Ammianus tradit.

Progresso autem exercitu Nicam Bithyniae vsque comitibus habitis, frequentiora suffragia in Valentianiani electionem consenserunt: immo (vt ar Ammiano verbis) Valentianum, nulla discordante sententia, naminis inspiratione caelestis, electus est, aegens scholam scutariorum secundam, relictaque apud Ancyram, postea scaturus, vt ordinatum est. Et quia nullo remente, hoc e Republ. videbatur, missis, qui eum oculus admonerent, diebus decem nullus Imperij tenuit gubernacula. haec Ammianus. Iam enim olim prodigium quoddam sub Imperatore Constantio Imperium Valentianiano praenunciatum fuisse, Nicephorus pertradit. Auctor est Suidas quoque, Valentianum creatum fuisse Imperatorem a Sallustio tunc Praefecto Praetorio: cuius virtutes cum praedicat, & Valentianiani Imperij exordium ad iustitiae integritatem bene compositum refert, sic ait: Sallustius Praefectus Praetorio Valentianum designauit Imperatorem, qui cum Imperium suscepisset, edicto propofuit, vt si quis affectus esset iniuria, Imperatorem adiret. Verum nemo questus est. Hic Valentianus Praefecto eunuchorum Rhodano, qui Berenicem viduam iniuriis affecerat, militi de illo conquesse iudicem dedit Sallustium: a quo condemnatus Praefectus, cum iudicium illi nihil faceret, ab Imperatore in Hippico crematus est, omnibus Arithmetuchi bonis viduae assignatis. Quo exemplo territi mortales, omni iniuria abstinenturunt. haec usque Suidas.

g Soz. l. 6. c. 6.
h Socr. l. 1. c. 22.
i Eutrop. lib. 10.
k Ammian. lib. 25. 26.

III.

lib. 25. 26.
l Ammian. IOVIANVS IMP. IN QVIBVS DELIQT.

m 2. Par. 14.

n Mat. 23.

IV.
VALENTIANVS IMP. III. GIVR. O AMMIA. lib. 26.

p Niceph. lib. 11. c. 3.
q Sui. ver. Sallustium.